

ŽENA

List Bosanskohercegovačkog saveza žena u Švedskoj | Tidskrift utgiven av Bosnien och Hercegovinas Kvinnoriksförbund i Sverige
juli-november 2006. | 32-33

KVINNA

[Karlskrona, 2006-04-09] Folklor bh. udruženja žena *Respekt* Karlskrona | Folkdansgruppen från bosniska kvinnoföreningen *Respekt* på Marin museum i Karlskrona; koreografen Mirsada Kahrman

[Göteborg, 2006-09-16] 12. susret Banjalučana u Švedskoj; najstarija saradnica lista *Žena* Sabiha Rizvanović (87), nekad i sad, u društvu prelijepih Banjalučanki | 12: e träff för Banja Luka-borna i Sverige: äldsta medarbetaren för tidskriften *Kvinna* Sabiha Rizvanović (87), som ung kvinna och nu, i sällskap med vackra tjejer från Banja Luka

[Tidaholm, 2006-09-30] 5. tradicionalno ribarenje na jezeru Björksjön, Hökensås; najstariji ribari Esad Babović i Ibrahim Hafizović | 5: e traditionella fisket på Björksjön, Hökensås (de äldsta fiskarna på bilden)

[Värnamo, 2006-10-11-15] Izložba *Bosanska soba* iz 30-tih godina udruženja *Žena 99* u Gradskoj biblioteci; na slici Stanislava Hrustek i Muharema Pobrić | Utställningen *Bosniskt vardagsrum från 30-talet* av kvinnoföreningen *Kvinna 99* i Stadsbiblioteket

[Helsingborg, 2006-11-04] Književno TV veče sa Vehidom Gunićem i Uzeirom Bukvićem | *Litterär tv-kväll med Vehid Gunić (Bosnien) och Uzeir Bukvić (Norge)* | Nada Pilav, Denis Musić i Nina Mustedanagić primaju nagrade za muzičku i recitatorsku prezentaciju od Melise Šubo (nedostaje Anel Kozarac, takođe dobitnik nagrade)

Balans?!

I dag går 4,2 miljoner svenskar till jobbet. Efter åtta timmar är det dags att gå hem. För männen alltså, inte för kvinnorna. I alla fall inte om de vill tjäna lika mycket som männen. Då får de lov att jobba ytterligare en och en halv timme.

Genomsnittslönen för män är 20 procent högre än för kvinnor. En liten del handlar om ren lönediskriminering. En betydligt större del beror på att vi regelmässigt värderar kvinnor lägre än män!

(Claes Borgström, Jämställdhetsombudsmannen, Dagens Nyheter, 2006-10-09) ☼

Balans?!

Danas 4,2 miliona Švedana ide na posao. Nakon osam sati je vrijeme za povratak kući. Za muškarce, ne i za žene. U svakom slučaju, ne za one koje žele naplatiti jednako kao muškarci. Tada trebaju dozvolu da rade još jedan i po sat.

Prosječne plate za muškarce su za 20 posto veće nego za žene. Manjim dijelom se radi o čistoj diskriminaciji. Znatno veći dio zavisi od toga što po pravilu manje vrjednujemo žene od muškaraca!

(Claes Borgström, Omбудsmen za unaprijeđenje jednakosti na poslu, Dagens Nyheter, 2006-10-09) ☼

Män : Kvinnor – 23 : 1

Nej, det handlar inte om handbollsmatchen! Nej, det handlar inte heller om antalet män och kvinnor i den amerikanska senaten! Det handlar om proportionen män/kvinnor bland nobelpristagarna från år 1901 tills år 2006. På nobelpristagarnas lista finns 19 organisationer och 787 individer, och bland dem är bara 33 kvinnor, d.v.s. det kommer bara en kvinna på 23 män!

Nej, det handlar inte bara om Nobelkommitténs beslut, utan det speglar samhället i stort! (H.T.) ☼

Muški : Ženske – 23 : 1

Ne, ne radi se o rukometnoj utakmici! Ne radi se ni o zastupljenosti muškaraca i žena u američkom Senatu! Riječ je o odnosu dodijeljenih Nobelovih nagrada muškarcima i ženama od 1901. do 2006. godine. Na spisku nagrađenih se nalazi 19 organizacija i 787 osoba od kojih su samo 33 žene, odnosno na 23 dobitnika muškarca dolazi samo jedna žena!

Ne, ne radi se samo o odlukama Nobelovog komiteta, već to oslikava svijet u kojem živimo! (H.T.) ☼

Framsidan

På framsidan är verket *Kvinna*, olja på duk (2002), av Enes Lević.

Enes Lević föddes år 1951 i Brčko, gick ut Konstakademien i Sarajevo år 1983 och hade flera utställningar i Europa och USA.

Han tecknar, målar, arbetar med mosaik, freskoteknik, hänger utställningar, dokumenterar händelser och byggnader, utför konstreparationer etc. Hans verk finns representerade i museer och gallerier i Sverige, Bosnien, Makedonien, Serbien, Slovenien, Japan, Italien och Polen.

Lević flyttade till Sverige år 1993. Här har han verkat som konstnär på flera olika plan med utställningar och som t.ex. kommunkonstnär.

Enes Lević har fått *Lions kulturpris Staffanstorp* (1998), *Stipendium Föreningssparbanken* (2004) och *Plaketten Srokowo* (Polen, 2005) och finns omskriven i *Sveriges Nationalencyklopedi*. ☼

Naslovnica

Na naslovnici je *Žena*, ulje na platnu (2002.), rad Enesa Levića.

Enes Lević je rođen 1951. u Brčkom, završio *Akademiju likovnih umjetnosti u Sarajevu* 1983. i imao više izložbi u Evropi i SAD.

Služi se različitim tehnikama: ulje, ugali, mozaik, freska, drži izložbe, dokumentuje događaje i građevine, izvodi umjetničke restauracije itd. Njegovi radovi su predstavljeni u muzejima i galerijama u Švedskoj, BiH, Makedoniji, Srbiji, Sloveniji, Japanu, Italiji i Poljskoj.

Lević živi u Švedskoj od 1993. godine djelujući kao umjetnik na različite načine, npr. kao gradski umjetnik itd.

Nagrađen je sa *Lions kulturpris Staffanstorp* (1998.), *Stipendium Föreningssparbanken* (2004.) i *Plaketom Srokowo* (Poljska, 2005.) a zastupljen je i u *Nacionalnoj enciklopediji Švedske*. ☼

ŽENA - KVINNA

ISSN: 1650-5204

Broj/Nummer 32-33

Godina/Årgång 8

Juli-Novembar/Srpanj-Studeni 2006.

List BH Saveza žena u Švedskoj
Tidskrift utgiven av
Bosnien och Hercegovinas
Kvinnoriksförbund i Sverige

Prvi bosanskohercegovački ženski list
izvan Bosne i Hercegovine.

Prvi broj: april 1999.

Den första bosniska kvinnotidskriften
utanför Bosnien och Hercegovina.

Första numret: april 1999

Izdavački savjet/Utgivningsråd:

Vahida Mehinović (prijednosa)

Fikret Babović

Hidajeta Babović (Danska)

Senada Bešić

Selma Borovac

Sebiha Crnić

Enisa Crnić

Emina Čejvan

Sajma Dizdarević

Belma Hafizović

Fatima Kovačić

Sehada Lakota

Emira Mehmedbašić

Denana Mrzić (Norveška)

Asima Pašalić

Jasminka Jasna Perić

Ismeta Šeremet

Haris Tucaković

Glavna i odgovorna urednica/Chefredaktör:

Senada Bešić

Grafički urednik/Grafisk redaktör:

Haris Tucaković

Lektor za švedski/Korrekturläsare:

Petra Berghäll

Adresa/Adress:

Bosnien och Hercegovinas

Kvinnoriksförbund i Sverige

Box 353, 541 28 Skövde, Sweden

Tfn: +46 (0)500-48 14 86

Fax: +46 (0)500-41 42 01

Mobil: +46 (0)73-556 36 74

E-post: info@bihsavezena.com

Internet: www.bihsavezena.com

Postgiro: 1269573-0

Org. nr: 866601-5824

Tiráž/Upplaga: 1000

Štampa/Tryck:

Vadsbo-Tryck AB, Mariestad

+46 (0)501-101 97

Printed in Sweden

Cijene oglasa/Annonsspriser:

Sv/v: 1/1 = 2 000 SEK; 1/2 = 1 200 SEK; 1/4 = 700 SEK

4-färg: 2 ggr Sv/v; sista sidan: 5 000 SEK

Naslovna strana/Framsida:

Enes Lević (Brčko, 1951. –)

Žena/Kvinna, 2002.

ulje na platnu/olja på duk; 37 x 25 cm

Dijalog konferencija

Dosta polemika i bez konkretnih odgovora

Piše: Selma BOROVAC

U Stockholmu je 13. i 14. oktobra održana *Dijalog konferencija* (*Dialogkonferens*) koju svake godine organizuje Zavod za integraciju (Integrationsverket).

Veliku pažnju privuklo je izlaganje Nyamko Sabuni, novoizabrane ministrice za pitanja integracije i ravnopravnosti. Govoreći o planiranim izmjenama i budućoj integracionoj politici posebno je istakla da je Švedska zemlja koja daje jednake mogućnosti svima i naglasila da će se nova vlada snažno boriti protiv diskriminacije u bilo kojoj formi. Najbolji put ka integraciji je kroz posao i znanje švedskog jezika. Stranci će se respektovati kao individue i neće se tretirati kao jedan homogen kolektiv. Vlada će uvesti veće slobode za društvo koje karakteriše zajedništvo i pripadnost, gdje se ni jedna grupa neće diskriminisati.

Politika koja olakšava zapošljavanje – olakšava integraciju. Nova radna mjesta će dati šansu onima koji su dugo vremena izvan tržišta rada. Mjera *Jobbgaranti* znači da i svi stranci mogu dobiti mogućnost kao i obavezu da rade. Kroz posao se gradi samopouzdanje i uči švedski jezik. Postavljati uslove – znači brinuti se.

Švedska će imati useljeničku politiku na humanitarnim osnovama.

Ključ za uspješnu integraciju je švedski jezik. Bolje znanje jezika omogućava lakše etabliranje stranaca na tržištu rada i u društvenom životu. Vlada će formulisati nova pravila i metode koje bi trebale doprinijeti povećanju kvaliteta prilikom učenja švedskog jezika.

Per Nilsson, *Ungdomsstyrelsen*, i Ingela Håkansson, *Kvinnors organisering och jämställdhet*, govorili su o mogućnostima davanja pomoći u vidu projekata savezima i udruženjima. Za projekte u svakoj od ovih organizacija izdvojeno je oko 20 miliona kruna. Podržavati rad sa omladinom i isforsirati rad žena.

Mona Abou-Jeib Edwardsson govorila je o izvještaju revizione komisije. Naime, po-

Nyamko Sabuni

stoje ozbiljne kritike da se savezi uglavnom bave svojom kulturom i tradicijom, što se ne tretira kao integracija u švedsko društvo, a što je izazvalo snažnu polemiku. Na pitanje šta se podrazumijeva pod vlastitim finansiranjem dijela djelatnosti, predstavnici Zavoda su se složili da, pored učestvovanja članova u plaćanju članarine ili nekih drugih aktivnosti i vlastiti udio, odnosno dobrovoljni rad se tretira također kao vlastito učešće. Nije precizirano koliki je to procenat u ukupnom finansiranju djelatnosti.

Za razliku od dosadašnjih konferencija, ove godine su svi učesnici bili podijeljeni u deset grupa po 6-8 osoba, koji su učestvovali u dijalogu, davali prijedloge i sugestije, te navodili, na osnovu vlastitog iskustva, pozitivne primjere uspješne integracije u kojima su sami učestvovali. Zaključak je – integracija je zajedništvo, saradnja, partnerstvo.

Na pitanje šta Zavod za integraciju očekuje od etničkih grupa ili šta savezi očekuju od Zavoda – nije bilo konkretnog odgovora. Fleksibilnost i tolerancija u ovom području su dozvoljeni, jer se svaka grupa ili pojedinac integrišu prema svom vlastitom modelu i vlastitim mogućnostima, posebno imajući u vidu različito porijeklo.

Opšte mišljenje je da predstavnici In-

Dialogkonferens för riksorganisationer

Ett 40-tal riksorganisationer deltog i årets *Dialogkonferens* i Stockholm. Under två dagar (13 och 14 oktober) behandlades frågan om hur etniska organisationer bäst bidrar till ett mer integrerat samhälle.

Den nya integrations- och jämställdhetsministern Nyamko Sabuni var en av konferensens första talare. Hon menade att regeringens integrationspolitik kommer att utgå från ett annat perspektiv än tidigare. Fokus för integration flyttas från invandrare till människor i marginalen.

– Majoriteten av invandrare är helt integrerade, lever värdiga liv på de sätt som vi försöker sträva efter allihop. Så det handlar inte om invandrare utan om människor och utanförskap, sade Nyamko Sabuni.

I frågan om stödet till riksorganisationerna kunde ministern lämna besked om 2007 års budget:

– Vi kommer inte att göra någonting speciellt med anslagen, de kommer att finnas kvar. Men som ni vet pågår det en utredning som ser över under vilka villkor ni fortsättningsvis ska få anslagen. Den utredningen jobbar och kommer att vara klar under nästa år. Kanske till hösten, sade Nyamko Sabuni.

En av frågorna som väckte livligast debatt var hur en etnisk organisation bäst fördelar sin tid mellan sociala aktiviteter, kulturverksamhet, mångfald och integration. En granskning av riksorganisationerna, genomförd på uppdrag av Integrationsverket, presenterades. En av slutsatserna i granskningen var att mångfald och kultur verkar gå före integration i flera organisationers verksamhet. Rapporten har fått många organisationer att reagera. Flera deltagare betonade att deras organisationer har velat ta en ännu mer aktiv roll i integrationen. Små resurser och krävande administration sätter däremot en gräns för vad som kan uppnås.

Tillsammans får organisationerna årligen 18 miljoner kronor i statligt bidrag. Ett av villkoren för stödet är att en organisation måste ha en preciserad treårsplan för hur den ska främja integration.

(Källa: Integrationsverket)

tegrationsverketa nisu bili dovoljno pripremljeni, jer nisu davali tačne i sigurne odgovore na mnoga pitanja. Razlog je što su gotovo svi na novom zadatku, kao i nepoznavanje mjera nove vlade. ☹

Sofia Modigh, Vahida Mehinović & Anders Castberger

SARADNJA

Ugovor s NBV-om

15. septembra 2006.
u Stockholmu potpisan
Ugovor o saradnji sa NBV-om

Na sjednici Glavnog odbora BH Saveza žena u Švedskoj održanoj 24.9.2005. u Värnamu je donijeta odluka da se ispita mogućnost uključenja ili potpisivanja Ugovora o saradnji sa NBV-om (*Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet*).

Nakon toga je uslijedio seminar obrazovne organizacije IOGT-NTO održan 15.10.2005. u Jönköpingu kojem su prisustvovali predstavnici Bosanskohercegovačkog saveza že-

na, Bosansko-švedskog saveza žena i Organizacije žena Islamske Zajednice Bošnjaka u Švedskoj.

Ugovor o saradnji sa NBV-om je potpisan 15.9.2006. u Stockholmu tokom *Dana NBV-a (Förbunds dagar)*.

Iskreno se nadamo da će nam pomenuti ugovor omogućiti realizaciju nekih naših zajedničkih ideja i da će saradnja sa NBV-om biti na obostrano zadovoljstvo. (V.M.) ☺

Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet (NBV) och Bosnien och Hercegovinas Kvinnoriksförbund i Sverige har den 15 september 2006 undertecknat ett samarbetsavtal för avsikt att tillsammans bygga upp och etablera folkbildnings- och kulturarbete, som erbjuder möjlighet till ökad kunskap och samarbete samt göra kulturvärden tillgängliga för alla i en anda av religiös och politisk obundenhet.

NBV Stockholms län

Jungfrugatan 5
114 44 Stockholm
Tel: 08-663 94 05
Fax: 08 663 94 15
Verksamhetschef:
Susan Bergkvist

NBV Uppsala län Gotland

Bangårdsgatan 13
753 20 Uppsala
Tel: 018-69 63 05
Fax: 018-69 35 59
Verksamhetschef:
Stig Unge

NBV Södermanland

Rademachergatan 34
632 20 Eskilstuna
Tel: 016-13 72 60
Fax: 016-12 47 95
Verksamhetschef:
Helena Bergkvist

NBV Östergötland

Repslagaregatan 11
602 25 Norrköping
Tel: 011-18 02 90
Fax: 011-18 02 95
Verksamhetschef:
Ann-Helene Fernberg

NBV Jönköpings län

John Bauersgatan 5
553 23 Jönköping
Tel: 036-39 56 90
Fax: 036-39 56 99
Verksamhetschef:
Curt Dahlquist

NBV Kronoberg

Vattentorget 1
352 34 Växjö
Tel: 0470-402 75, 450 75
Fax: 0470-75 37 30
Verksamhetschef:
Mona Nilsson

NBV Sydost

Larmgatan 34
392 32 Kalmar
Tel: 0480-248 17
Fax: 0480-272 65
Verksamhetschef:
Leif Andersson

NBV Skåne

Kungsgatan 16 A
211 49 Malmö
Tel: 040-97 12 10
Fax: 040-23 46 38
Verksamhetschef:
Jan Gyllenbok

NBV Halland

Muraregatan 30
302 48 Halmstad
Tel: 035-12 47 07, 21 13 12
Fax: 035-10 85 74
Verksamhetschef:
Robert Lychou

NBV Göteborgs och Bohus län

Arvid Hedvalls Backe 6
412 96 Göteborg
Tel: 031-704 10 40
Fax: 031-14 07 74
Verksamhetschef:
Helene Krook

NBV Väst

Box 353 / Lögegatan 2
541 28 Skövde
Tel: 0500-48 09 50
Fax: 0500-41 42 01
Verksamhetschef:
Ann-Louise Friberg

NBV Värmland

Nygatan 13
652 20 Karlstad
Tel: 054-18 68 94
Fax: 054-21 09 30
Verksamhetschef:
Anneli Erikson

NBV Örebro län

Box 280 / Köpmannagatan 27
701 45 Örebro
Tel: 019-670 83 00
Fax: 019-13 88 90
Verksamhetschef:
Lars-Axel Nordell

NBV Västmanland

Slottsgatan 6
722 11 Västerås
Tel: 021-12 62 00
Fax: 021-12 28 82
Verksamhetschef:
Rainer Lindqvist

NBV Dalarna

Box 1190 / Ölandsgatan 8
791 11 Falun
Tel: 023-161 79
Fax: 023-171 97
Verksamhetschef:
Ganime Stålenhag

NBV Gävleborg

Kålhagsgatan 4 B
802 53 Gävle
Tel: 026-65 30 23
Fax: 026-60 06 30
Verksamhetschef:
Rainer Lindqvist

NBV MittSverige

Box 604 / Esplanaden 10, 2 tr
851 08 Sundsvall
Tel: 060-12 16 50
Fax: 060-12 99 86
Verksamhetschef:
Mats Danielsson

NBV Västerbotten

Åsgatan 24
931 41 Skellefteå
Tel: 0910-573 50
Fax: 0910-573 55
Verksamhetschef:
Bertil Freed

NBV Norrbotten

Storgatan 20 B
942 22 Älvsbyn
Tel: 0929-123 19, 0929-138 25
Fax: 0929-138 26
Verksamhetschef:
Marita Isaksson ☺

Mi bez njih ne možemo

Zašto i po treći put ne spomenuti sa ponosom:
Preuzimaju li žene inicijativu!

Piše: Elvedin DUROVIĆ

Mnogi moji prijatelji i poznanici pitali su me u posljednje vrijeme: šta je sa mojim perom i da li je razlog moga trenutnog mirovanja nedostatak kvalitetnih ideja za pisanje ili je pak u pitanju nešto drugo. Odgovarah im isto kao i vama ovaj put: ideja ima ali vjerovatno ste zaboravili da sam 1998. a zatim 2002. napisao dvije reportaže u nastavcima sa simboličnim naslovom: **PREUZIMAJU LI ŽENE INICIJATIVU**.

Tada sam konstatovao a sada želim da ponovo nastavim u tom i takvom stilu s obzirom na okolnosti koje su se u međuvremenu desile. A desilo se mnogo toga bar kod nas u Helsingborgu.

Novi koncept

Na inicijativu jednog broja mladih entuzijasta početkom 2004. godine osnovano se udruženje **BIH-S-04** sa prvobitnim

ciljem okupljanja mladih ljudi i svih onih koji svojim idejama i kreacijama mogu da promjene ustaljeni imidž svih dosadašnjih **BH** udruženja u Švedskoj pa i šire.

Na početku rada opremiše preko 300 kvadrata veoma lijepog i funkcionalnog prostora sa svim potrebnim sadržajima za ugodan boravak i druženje prevashodno mladih. Skromno počeli bez velike pompe i publikacije ali ubrzo su mogli konstatovati da udruženje prerasta u respektabilan kolektiv sa nekoliko stotina članova.

Danas udruženje ima u svom sastavu sve sekcije koje svojim radom i entuzijazmom zaslužuju pažnju i respekt mnogih poštovalaca na nivou Skåne i šire. U svom djelokrugu aktiviteta nezaobilazno se nameću sekcije omladine, žena i najmlađih.

Omladinci i oni "nešto malo stariji" nastupaju u obje konkurencije *Korpen* takmičenja u fudbalu, zatim u bilijar-kupu

På initiativet av flera unga entusiaster grundades i början av 2004 "BiH-S-04", en bosnisk-hercegovinsk – svensk kultur-förening med målet att samla de unga och alla de andra som med sina idéer kan ändra den utnötta bilden av bosniska föreningar i Sverige. Föreningen har i dag över 400 medlemmar, flera aktiva sektioner och eget radioprogram (varje söndag).

"BiH-S-04" har den 4 november 2006 anordnat en litterär tv-kväll med journalister och författare Vehid Gunić (Bosnien) och Uzeir Bukvić (Norge) och unga konstnärer, musikerna och idrottarna från Helsingborg.

na nivou grada a sve njih nesebično prate i podržavaju **BH FANATICOSI** koji su bili i ostali jedan od ponosa ovog udruženja. Predvođeni predsjednikom omladinske sekcije Davorom Ademovićem bili su prisutni na mnogim stadionima širom Evrope gdje su dostojno bodrili naše nacionalne selekcije u mnogim sportskim disciplinama. Neka nam bude dopušteno da spomenemo samo neke sportske arene poput: Brisela, La Vallete, Beograda, Zenice, Sarajeva...

Ni sekcija žena nije puno zaostajala u svojim aktivnostima. U saradnji sa **ABF** organizovani su brojni kursevi i održavani susreti i usavršavanja na mnoge teme u zajedničkom interesu. Njihova angažovanost došla je do punog izražaja i prilikom mnogobrojnih kulturno-zabavnih susreta u kojima su nesebično učestvovala i davale puni doprinos.

Najmlađi se ne daju i ne žele da budu

Uzeir Bukvić, Melisa Šubo, Safeta Džamalića, Fikret Tufek, Sabaheta Bajramović, Vehid Gunić i Šemso Bajramović (Književno TV veče, 2006-11-04)

Selma Borovac
(Književno TV veče, 2006-11-04)

BH Fanaticos – jedan od ponosa ovog udruženja dostojno su bodrili bh. selekcije širom Evrope

Omladinci i oni "nešto malo stariji" nastupaju u obje konkurencije Korpen takmičenja u fudbalu

u pozadini svih ovih događaja. Zato ne zaboravite imena muzičkih talenata Denisa Musića i Nine Mustedanagić o kojima će se nadamo se ubrzo čuti sve najbolje. Njima uz bok idu i recitatori poput Pilav Nađe i Kozarac Anela koji prezentuju bogatu kulturnu baštinu našeg podneblja.

Muzički sastav *Etna* sastavljen od mladih i obrazovanih muzičkih entuzijasta predstavlja pravo duhovno i zabavno osveženje za veliki broj mladih koji se u velikom broju okupljaju da bi uživali u poznatim muzičkim numerama ovoga već sada renomiranog muzičkog benda.

Svi članovi benda su ujedno i članovi udruženja i svoje slobodno vrijeme nesebično posvećuju uvježbavanju novih muzičkih numera na zadovoljstvo velikog broja svojih obožavalaca.

Vlastiti radio program

Radio stanica HI-FM, koja je osnovana na inicijativu članova udruženja, emituje program na bosanskom jeziku svake nedjelje u 18 sati na frekvenciji 99,2 MHz. Svi oni koji su ljubitelji dobre pjesme, aktuelnih informacija i lijepog druženja mogu da se druže sa nama i njima.

U početku je program trajao jedan sat ali zbog velikog interesovanja i kvaliteta programa termin je povećan na četiri sata sedmično. Oni koji imaju šta reći neka se samo jave i "bićemo zajedno" poručuje Ismar Radmilović jedan od osnivača radio programa.

Na kraju recimo da su posljednje dvije manifestacije: *Bajramska fešta* kao i *Književno TV veče* (u saradnji sa Društvom *Žena 2000*) sa Vehidom Gunićem, Uzeirom Bukvićem i ostalim gostima dokaz respektabilnosti imena i ugleda koje ovo udruženje ima u posljednje vrijeme. U recitatorskom dijelu programa nastupile su i članice Društva žena *Žena 2000* – Selma Borovac i Enisa Grozdanić sa veoma uspjehom

interpretacijama iz bosanskog kulturnog stvaralaštva.

Da bi ovaj dojam bio potpun napomenimo da je ovo udruženje u toku mjeseca oktobra postalo i jedan od članova vašeg cijenjenog saveza a da za takvu inicijativu zahvaljujemo prevashodno uspješnoj saradnji našeg udruženja i Društva žena *Žena 2000* koje svakim danom dobija na fizionomiji i kvalitetu.

Bilo bi neprofesionalno i nedorečeno ako ne spomenemo entuzijaste koji od prvog dana nesebično rade na očuvanju i afirmaciji ovog mladog i perspektivnog udruženja.

PA POĐIMO REDOM: Jasmin Kuruzović – predsjednik, Suad Kozarac – zamjenik, Elvedin Durović – sekretar, Suljo Redžanović – blagajnik, Davor Ademović-

Bengal – omladina, Melisa Šubo i Senada Stovrag – aktiv žena, Samir Gadžo, Damir Kačapor i Edin Gačić – kultura i sport...

Zato i po treći put, umjesto jedno veliko HVALA vama na podršci a Društvu žena iz Helsingborga na zajedničkom angažmanu, ne želimo biti sujetni i po treći put ne spomenuti sa ponosom: PREUZIMAJU LI ŽENE INICIJATIVU. Selma Borovac i njene saradnice to sigurno zaslužuju... Na njima je da nastave u istom tempu a udruženje *BIH-S-04* će sigurno biti dostojan partner u svim narednim aktivnostima.

Do sljedećeg susreta, i nadamo se ponovo zajedničke manifestacije, puno pozdrava svima od svih članova udruženja i njihovih simpatizera. SRETNOST...

Sa lica mjesta slikom i perom: Vaš Elvedin Durović ☺

Dani BiH dijaspore

Svjetski Savez dijaspore BiH i Centar Skenderija d.o.o. Sarajevo organizuju projekat pod nazivom **DANI BIH DIJASPORE**. U okviru naznačenog projekta bit će zastupljene sve oblasti i segmenti društvenog stvaralaštva.

Namjera je da se projekat realizuje u prostorima kompleksa Skenderija 2007. godine u Sarajevu (mjesec juni-juli).

Pozivamo sve zainteresovane pojedince i udruženja kao i ostale oblike organizovanja i povezivanja u dijaspori da, u cilju očuvanja, promocije i popularizacije svojih aktivnosti i djelatnosti, preko svojih saveza iskažu interes i prijave svoje učešće u ovom projektu do 31. januara 2007. Oblasti koje će biti zastupljene:

1. OBLAST KULTURNO-UMJETNIČKOG STVARALAŠTVA (umjetnici, slikari, inovatori, glumci, modni kreatori, pjesnici, folklor, narodna nošnja, vezovi i rukotvorine, kulturno-umjetnička društva, specijalizirani klubovi i sl.)

2. NAUČNO-OBRAZOVNA OBLAST (promocija magistarskih i doktorskih disertacija, publikacija naučnih, književnih i literarnih radova i sl.)

3. OBLAST BIZNISA I POSLOVANJA (promocija poslovnih uspjeha biznismena i poduzetnika iz dijaspore, promocija biznis klubova, investiciono-razvojni fondovi, menadžerskih agencije i sl.)

4. OBLAST SPORTA (učesće svih sportskih kolektiva; fudbal, košarka, odbojka, borilačke vještine i sl., promocija udruženja i klubova, asocijacija i saveza.)

5. OBLAST ZABAVE I RAZONODE (promocija mladih pjevača, nadarenih glumca, talentovanih humorista i imitatora, žongleri, mađioničari i sl.)

Precizan vremenski termin održavanja i realizacije projekta **DANI BIH DIJASPORE** bit će određen naknadno u ovisnosti od iskazanog interesa svih prijavljenih na ovaj oglas.

Prijave projekata komisiji za kulturu **SSD BiH** do **31. 01. 2007.** godine.

Namik Alimajstorović:
e-mail: alimajstorovic@gmail.com
tel/fax: +44 121 773 38 61
Refka Kovač:
e-mail: kovac@smartcall.no

Internationellt osvjetlao obraz

Nybro – Kulturna
manifestacija regije Istok

Piše: Jasna PERIĆ

Alma Abdurahmanović (lijevo) sa bh. ženama iz Nybra

Kulturna manifestacije regije Istok, održana 4. novembra 2006. u organizaciji udruženja *Internationellt* u Nybru, okupila je stotinjak učesnika i gostiju iz Nybra (*Internationellt*), Mönsteråsa (*Žena 2001*), Kalmara (*Bosna*), Värnama (*Žena 99*), Lidköpinga, Stockholma, Karlskrona i Skövde. Očekivani dolazak žena iz Växjöa, Oskarshamna i Linköpinga je izostao zbog katastrofalnih prognoza ovdašnjih meteorologa.

Žene iz Nybra su prisustvovala brojnim manifestacijama i programima BH Saveza žena širom Švedske, a ovoga puta su izrazile želju da preuzmu ulogu domaćina – da pokažu šta znaju i šta mogu – i u tome su potpuno uspjele.

Da bi sve funkcionisalo kao švajcarski sat, Alma Abdurahmanović – predsjednica sekcije žena udruženja *Internationellt*, odredila je osobe za doček gostiju i njihov, nakon duga putovanja, povratak u život – vrućom kafom, čajem i kolačima. Kakvim samo kolačima – pozavidili bi im i gosti poznate slastičarne *Egipat* u Sarajevu.

Bogat kulturni program

Hol doma *Mejeriet* bio je ispunjen ručnim radovima naših žena među kojima su posebnu pažnju privukli heklani miljei, kerice i kerane šamije. Anica Vuković, Sarajka koja živi u Kalmaru, je izložila svoje slike sa motivima iz Bosne i Hercegovine i Švedske, a Prijedorčanka Silvana Ališić, takođe iz Kalmara, ručno rađenu bosansku sobu u malom lutke u bosanskim narodnim nošnjama.

Program je otvoren nastupom dječije plesne grupe *Miris Bosne i Švedske* iz Värnama. *Miris* je, u koreografiji Đurđe Krunešić i pod vodstvom Ismete Šeremet, izveo narodne igre iz Bosne i Hercegovine, performans *Srebrenica Inferno*, romski ples i moderni ples i pokazao da uz njegovanje

Kulturmanifestationen av region Öst med ca 100 deltagare och gäster anordnades den 4 november 2006 av föreningen "Internationellt" i Nybro.

Barndansgruppen "Doft från Bosnien och Sverige" från kvinnoföreningen "Kvinnorna 99" i Värnamo har uppträtt med en bosnisk folkdans, performance "Srebrenica Inferno", romisk- och modern dans.

Anica Vuković (Kalmar) har presenterat sina teckningar, och Silvana Ališić (Kalmar) sitt handgjorda bosniska mini-rum och dockor i folkdräkt.

Emina Čejvan (Karlskrona) har berättat om krönikorna i "Blekinge läns tidning" vilka hon o hennes man Sead skrev under ett och ett halvt år. Dessa kommer att utges i boken "Våra rötter i Bosnien. Våra fötter i Sverige" sponsrad av Nykterhetssrörelsens Bildningsverksamhet (NBV).

Tack vare kvinnorna från "Internationellt" var allt perfekt.

bogate domaće kulturne baštine prati i savremene tokove koji privlače mlade.

Prisutne su pozdravili: Devleta Alukić ispred domaćina – udruženja *Internationellt* Nybro, Vahida Mehinović – predsjednica BH Saveza žena u Švedskoj (BHSŽ), Ismeta Šeremet – predsjednica Odbora za kulturu BHSŽ i ja – u svojstvu koordinatorice aktivnosti BHSŽ.

Emina Čejvan, koordinatorica regije Jug, je govorila o knjizi *Våra rötter i Bosnien. Våra fötter i Sverige (Naši korijeni u Bosni. Naše stope u Švedskoj)* koja uskoro izlazi iz štampe. Radi se o sabranim hronikama Emine i njenog supruga Seada objavljivanim svake druge sedmice tokom 2003. i 2004. godine u listu *Blekinge Läns Tidning*. Prema riječima Kerstin Johansson, urednice tog lista, "hronike su bile vrlo zapažene i čine važan doprinos u boljem međusobnom razumijevanju Švedana i useljenika".

Benjamin Sarhatlić iz Nybra je recitovao pjesmu *Bosna žubori*, a Mesudija

"Miris Bosne i Švedske" sa Ismetom Šeremet i Đurđom Krunešić

Emina Čejvan

Alija Šehović, Fadila Jašarević i Leif Andersson (NBV) i Suzana Sjanić (Kalmar)

Hadžialić, predsjednica udruženja *Žena 2001* Mönsterås, dvije pjesme iz knjige Irfana Ajanovića *Draga moja majko Bosno*.

Saradnja sa NBV

Ovoga puta je NBV jasno pokazao da vodi računa o saradnji sa bh. organizacijama u Švedskoj. Čak tri njihova predstavnika su prisustvovala današnjem programu: Fadila Jašarević – odgovorna za pitanja integracije iz glavne kancelarije u Stockholmu, Leif Andersson – šef NBV-a za regiju Jugoistok i Alija Šehović – NBV-konsult za regiju Jugoistok. Svi oni su govorili o saradnji sa našim savezom, posebno akcentirajući *Ugovor o međusobnoj saradnji* koji je potpisan 15. septembra ove godine u Stockholmu.

Vahida Mehinović, predsjednica BHSŽ, je istakla da BH Savez žena, kao najrespektabilnija bosanskohercegovačka organizacija u Švedskoj, dosta očekuje od saradnje sa NBV-om, kako po pitanju obrazovnih cirke-la u našim udruženjima i sekcijama, tako i

Fadila Jašarević (verksamhetsutvecklare, stråkansvar integration, Stockholm), Leif Andersson (verksamhetschef, NBV Sydost, Kalmar) och Alija Šehović (konsulent, NBV Sydost, Kalmar) var närvarande vid manifestationen och berättade om samarbetsavtalet mellan NBV och vårt kvin-noriksförbund som erbjuder möjlighet till ökad folkbildnings- och kulturarbete och integration.

na informativnom planu putem interneta i našeg lista *Žena-Kvinna*.

Udruženje *Žena 99* iz Värnarna je zatim prezentiralo usluge firme *Western Union*.

Nakon kulturnog dijela programa, žene iz Nybra su nas počastile bogatom trpezom. Druženje je nastavljeno uz harmoniku i pjesmu Suada Mehinovića.

– Prisustvovao sam mnogim manifestacijama i susretima, ali se nigdje nisam osjećao ovako prijatno. Organizacija je bila na izuzetno visokom nivou, kazao je Alija Šehović iz NBV-a.

Alma Abdurahmanović, odgovorna za organizaciju ove manifestacije, nije krila oduševljenje:

– Presretna sam. Sve pripreme su rađene baš iz srca i kada se iskreno radi uspjeh je osiguran. Raduje me da su svi zadovoljni.

Hvala ženama iz Nybra na toplom prijemu, učesnicima na odličnom programu, i vidimo se opet na nekom od susreta BH Saveza žena u Švedskoj. ☺

Anica Vuković

Silvana Ališić

Banjaluka u srcu i pjesmi

12. susret Banjalučana u Švedskoj – Pa kliknemo šireć ruke, srca punih Banjaluke...

Tekst i foto: Muharem SITNICA-SIĆA

Opet sam bio u Banjaluci, ovoj u Švedskoj, ovoj ovdje satkanoj od snova i sjećanja koja već odavno u pjesmi odzvanja, *"Pa kliknemo šireć ruke, srca punih Banjaluke"*...

I prođe tako 12 godina. Od 12 susreta prisustvovao sam na 9, a voditelj programa bio na 6 susreta. I ništa teže, ni ljepše, nego voditi susrete Banjalučana. Kada se penješ na scenu kao da ulaziš u svoj grad i šetaš njegovim ulicama, a kada u prepunoj sali vidiš sva ta draga lica i kada ti glas pjesmu krene ... *"Šušti lišće, šumi rijeka, Šeher zove, Kastel čeka"* ... osjećaš da se riječi u žive slike pretvaraju i kao da smo ponovo tamo u našim alejama i parkovima, starini Kastelu, na Šehitlucima, zelenoj rijeci i dajacima na vrbaskim bukovima, u legendi o Safikadi i ljubavi, i još neispričanim pričama o mladosti i ljepoti, sačuvanoj u nama i našim srcima...

I srećan sam i tužan pri svakom ponovnom susretu. Srećan da ponovo vidim svoje drage Banjalučane i naš grad u njima, i tužan što mnogih više nema. Još od 1995. godine, od *Prvog susreta Banjalučana u*

Švedskoj, nedostaju mnoga draga lica naših sugrađanina, otišli su zauvijek, ali i oni su sa nama u svim našim sjećanjima, i to je sada naša Banjaluka, sve dok nas ima...

I ovogodišnji susret Banjalučana počeo sam pjesmom Ismeta Bekrića *Banjaluko, Banjaluko*, a potom nastavio – *gradovi odlaze sa ljudima, sa onima koji ih vole...* pa zato drage i uvijek lijepe Banjalučanke, dragi Banjalučani i cijenjeni gosti, svi vi koji ste došli sa svih strana na tradicionalni, 12. po redu, susret Banjalučana u Švedskoj, vi ste danas ovdje naša draga Banjaluka.

Dvanaesti susret Banjalučana održan je u Göteborgu 16. septembra 2006. godine u sportskoj dvorani u Frölundi pred mnogobrojnim Banjalučanima koji su došli sa svih strana Švedske i drugih zemalja. Ovogodišnji domaćini bili su članovi udruženja Banjalučana iz Göteborga, a predsjednik udruženja, Muhamed Ibrahimbegović-Palada, pozdravio je prisutne i predstavio drage goste iz Banjaluke. Susret je otvorio Mirsad Filipović, predsjednik Saveza Banjalučana u Švedskoj, a imali smo veliku čast da nas je, u ime grada domaćina, pozdravio pred-

Den 12: e traditionella träffen för Banja Luka-borna i Sverige anordnades den 16 september 2006 i Göteborg.

Göran Johansson, kommunstyrelseordförande i Göteborg, Muhamed Ibrahimbegović-Palada, ordförande i föreningen Banja Luka i Göteborg, och Mirsad Filipović, ordförande i Riksförbundet Banja Luka i Sverige, hälsade de nästan 2000 närvarande välkomna.

Dževad Osmančević, Slobodan Popović, Omer Višić, Idriz Saltagić, Meho Baraković, Enisa Popović-Čengić, Admiral Mahić och flera andra deltog i kulturprogrammet.

sjednik izvršne uprave Göteborga, Göran Johansson.

Sa nama su na ovogodišnjem susretu bili i naši dragi gosti iz Banjaluke i govorili nam, burno pozdravljeni od svih, Dževad Osmančević, Slobodan Popović i Omer Višić, slušali smo poeziju Idriza Saltagića, Mehe Barakovića, Enise Popović-Čengić i Admirala Mahića, kako ga najavih, jedinog vrbaskog admirala do sada.

Izveden je bogat kulturno-umjetnički program kojeg su priredili članovi KUD *Behar* iz Göteborga, sa folklornim igrama, plesnom grupom, teatrom i devetogodišnjom Amnom Lihović koja nam je, uz pratnju svoga brata Amara, otpjevala dvije narodne pjesme.

Familija Lihović je takođe iz Banjaluke, a raduje nas da su Amna, njen brat, kao i mnoga druga djeca i omladina koja su rođena na ovim prostorima, uključeni u kulturno-umjetnička društva, što je takođe jedna od banjalučkih tradicija. Nekada se folklorna tradicija našeg grada i našeg podneblja ogledala i prepoznavala u nastupima banjalučkih KUD-ova koji su u svoj grad

Sa susreta Banjalučana u Göteborgu

Amna Lihović

donosili vrijedne nagrade i priznanja za osvojena prva mjesta na festivalima folkloru širom svijeta. Sada širom Švedske djeluje veliki broj KUD-ova, osnovanih početkom našeg dolaska na ove prostore, u kojima je uključeno puno naše djece i omladine, a među njima je veliki broj Banjalučana.

I ove godine sa nama je bila "naša majka", kako je svi od milja zovu, najstarija Banjalučanka na ovom susretu, Sabiha Rizvanović (slika na str. 2), koja nam je i pored svojih 87 godina ponovo recitovala pjesme koje je napisala tokom svog življenja ovdje. Tužne su to pjesme koje suze u očima mame, ali i predivne poruke, da se ne zaboravi mjesto svog rođenja, da se voli svoje nebo i svoja zemlja. Uz majku je uvijek puno mladih, koji je vole i koji joj pomažu.

Raduje da je na svakom skupu tako veliki broj banjalučke omladine, koja će nastaviti započetu tradiciju naših susreta, koji su ujedno i najveći kulturni događaji jedne grupacije na ovim prostorima. Te prelijepe djevojke i mladići, dobri plesači i igrači, ali i izuzetni učenici u školama i na fakultetima,

koji traže svoje mjesto i ulogu u švedskom društvu, su garant da će banjalučki susreti živjeti na ovim prostorima...

Dobru zabavu i pravi banjalučki štimung priredile su nam legende našeg grada, Nadir Garčević i Enes Bašić, a uz miris banjalučkih čevapa igralo se i pjevalo sve do zore. I baš tu se čuje i vidi koliko još banjalučkog duha u nama ima, jer oduvijek se Banjalukom pjevalo i sviralo na obalama Vrbasa, Suturlije i Vrbanje, te brojnim izletištim od Šehera, Šehitluka, Šibova, Ade na Vrbani, pa sve do Trapista. Sviralo se i plesalo u svim salama i ljetnim baštama, a posebno se pamte plesne večeri u velikoj sali *Doma kulture*. Tamo su se mnogi od nas prvi put sreli, tamo smo prve ljubavi započeli...

I evo ta tradicija se nastavlja i na ovim prostorima i na svim našim banjalučkim susretima, i ne samo ovdje u Švedskoj već gdje god nas ima i kada se u svakoj prilici sastanemo, zapjevamo i zaigramo uz našu pjesmu i muziku, eto nama bolan naše Banjaluke i uvijek će je biti...

U žamoru od oko 2,000 glasova, koji

su dolazili sa svih strana, na ovaj susret Banjalučana, što vani uz miris čevapa, po holovima ovog velikog sportskog zdanja, ili unutra u sali uz muziku i pjesmu, od svih priča i sjećanja, glavna je bila ona o ponovnom ljetnom boravku u Banjaluci. I tamo smo se našli, pred *Palasom*, uz kafu i priču, i tamo je bio susret onih koji su u tom vremenu doputovali u svoj grad. A naša naselja u kojima smo živjeli polagano se obnavljaju, kuće se popravljaju, i kao da se ponovo rađaju, u najljepšem svjetlu, u iščekivanju naših ljetnih dolazaka dok nas ima, i življenju sadašnjih i budućih generacija u svom gradu i u svojim kućama.

Sve doživljeno na 12. susretu Banjalučana u Švedskoj bit će nam duševna hrana i obnova sjećanja, i ponovo ćemo "u snovima slušati drage zvuke duša punih Banjaluke", sve do narednog susreta, kada ćemo opet biti zajedno i vidjeti ko je sve došao, i koga više nema... a Vrbas će i dalje teći i žuboriti za sve Banjalučane, i do njih će dohujati banjalučki žubori, gdje god Banjalučani sada žive. ☺

U Tidaholmu je povodom *Multikulturalne godine* od 6. do 15. oktobra organizovana *Multikulturalna sedmica (Mångkulturkalaset)* u kojoj su građani Tidaholma imali mogućnost da se međusobno približe i upoznaju kroz razne kulturne manifestacije.

U subotu 14. oktobra 2006. godine vrata bosanskohercegovačkog udruženja *Tidaholmski ljiljani* bila su otvorena za sve zainteresovane s namjerom da se predstavi Bosna i Hercegovina i bosanskohercegovački običaji – pjesmom, slikom i bosanskim poslasticama.

Izloženi su slikarski radovi Kerima Bezdroba, bosanska narodna nošnja, ručni radovi kao i ukrasni predmeti iz Bosne i Hercegovine. Uz kafu i poznate bosanske poslastice stupilo se u nove kontakte sa predstavnicima drugih udruženja sa kojima se planira dalja saradnja i svi prisutni su imali priliku da vide turističku ponudu Bosne i Hercegovine.

Udruženje sudjeluje i u projektu *Pruži mi ruku* koji ima za cilj da preko kulturnih susreta i druženja približi Šveđane i Bosance jedne drugima i da se na taj način podstakne i olakša integracija. Posjetilaca je bilo dosta kao i dosta lijepih utisaka. Takvih i sličnih susreta nam treba još više.

U Skövdeu je *Multikulturalna godina* obilježena 10. novembra u vidu manifestacije pod nazivom *Multikulturalno veče (MångKulturNatt)* koja je već postala tradicionalna a na ovoj, sedmoj večeri po redu, nastupili su: ugandsko-göteborška soul-zvijezda Jaqee, Susanne Lind i Marco

Multikulturalna godina

Naša udruženja aktivno uključena u obilježavanje Multikulturalne godine u Švedskoj

Piše: Sanela OVČINA

Rios sa muzičkim igrima za djecu, Jerry Johanssons trio sa indijskom i švedskom narodnom muzikom, književnik Mustafa Can, lokalne muzičke grupe i udruženja itd.

Hor *Behar* je svoj nastup počeo sa *Medley* – spletom svjetski poznatih ljubavnih pjesama od Dalmacije do Meksika. Enes-Čiza Bratić je otpjevao bosansku sevdalinku *Grana od bora*, a zatim je hor nastavio sa

više veselih starogradske pjesama.

Ovaj hor je formiran 2005. godine pri bh. udruženju *Behar* u Skövdeu i broji oko 20 članova. Vođa i dirigent hora je Amela Maksumić, a harmonikaš Hajrudin-Hajrica Zukanović. ☺

U druženje *Žena 99* je, u sklopu obilježavanja *Multikulturalne godine* u Värnamu, izložilo u Gradskoj biblioteci, u periodu od 11. do 15. oktobra, *Bosansku sobu iz 30-tih godina* (slika na str. 2).

Poseban program je priređen 14. oktobra: nastupila je dječija plesna grupa *Miris Bosne i Švedske*, izloženi su ručni radovi i posluživana prava kafa iz fildžana uz rahat-lokum, čuvenu baklavu stare i vrijedne članice Ismete Balić i hurmice Belkise Džanić. Izložbi i programu je prisustvovao veći broj Šveđana i naših građana. (*Ismeta Šeremet*)

Kerim Bezdrob: *Stari most*, crtež na zidu bh. udruženja u Tidaholmu

I to su Bosanci i Hercegovci

Šta reći: **stidim se**, i došlo mi je da zaplačem

Piše: Meho BARAKOVIĆ

Prije neki dan saznam od neke svoje bosanske raje, a oni to opet saznaše od neke svoje raje bosanske, da će se u povodu završetka mjeseca Ramazana, a u sklopu Bajramskih svečanosti, u Göteborgu, u naselju Hisingen, u prostorijama *Ving* gimnazije (nekadašnje *Lundby* gimnazije) u 18 sati, 27. oktobra (dakle, u petak) održati zanimljiva kulturno-zabavna priredba.

Kvalitet ponuđenog programa garantovali su sami njegovi učesnici: Vehid Gunić, Uzeir Bukvić, Bahrija Hadžialić, Ahmet Bajrić i Dinko Mušanović. Znao sam da se radi o ljudima, pravim profesionalcima u onome čime se bave. Zato sam i požurio da dođem na vrijeme na ovu muzičko-govornu zabavu. I bio sam, među prvima, pred vratima velike pozorišne i kino dvorane, pomenute gimnazije. Bio i – zanijemio!

Ono što sam naslućivao, dogodilo se! Posjeta je bila nikakva jer su prodate samo, slovom i brojem, 43 ulaznice, a to je "kap u moru" ako se zna da je dvorana raspolagala sa blizu hiljadu mjesta. Cijena ulaznice, i to da se zna, bila je zaista simbolična: 50 kr. A to je toliko novca, ovdje u Švedskoj, da se može kupiti kutija cigareta, ali da bi se i kafa popila

uz to, e onda se mora još koja kruna pridodati...

Ali, šta reći: stidim se, i došlo mi je da zaplačem, kada sam sve to vidio, i u tome učestvovao. Ne znam kako je u drugim državama u kojim, nakon oružane agresije na državu Bosnu i Hercegovinu, sada kao dijaspora žive Bosanci i Hercegovci, ali što se Švedske tiče, moje je mišljenje da Bosancima, kojima i ja pripadam, nije zaista puno stalo do tradicije, kulture bosanske, identiteta i svega onoga što čovjeka čini čovjekom, stvorom koji misli, osjeća i voli. Mi Bosanci u Švedskoj niti puno mislimo, niti plaho puno osjećamo, niti baš puno nešto volimo. U to sam se uvjerio te večeri o kojoj sada, evo, i ovaj zapis pišem.

Sekcija "Fatima Gunić"

U sklopu BH Saveza žena djeluje i sekcija žena *Fatima Gunić* iz Göteborga. Ova sekcija bh. žena, koja broji oko 50 članova, nosi ime rahmetli Fatime, koja je bila prosvjetni radnik i koja je u opkoljenom Sarajevu poginula u učionici sa svojim učenicima, a supruga je Vehida Gunića.

Na ovoj priredbi je, prije njenog zvaničnog početka, Fatima Kovačić, koordinator Saveza

Den 27 oktober 2006 promoverades i Göteborg "Antologin om den bosniska sevdalnikan (kärlekssången)" av Vehid Gunić (Bosnien) och "Sijermas barn" av Uzeir Bukvić (Norge) med ett utmärkt kulturprogram.

Kvinnosektionen "Fatima Gunić" från Göteborg, som har fått sitt namn efter lärarinnan som omkom med flera av sina elever i ett klassrum under belägringen av Sarajevo, har överlämnat ett diplom till hennes man Vehid Gunić.

Fast man reserverade en stor sal i Vinggymnasiet såldes det bara 43 biljetter. Sådana är vi bosnier?!

žena regije Zapad, pozdravila sve prisutne i aktere večeri, dok je Munevera Hebib, predsjednica sekcije žena *Fatima Gunić*, uručila Vehidu Guniću diplomu u znak zahvalnosti što se tako intenzivno bavi i objašnjava našu narodnu, bosansku duhovnost, tradiciju, pjesmu i identitet naš, bosanski...

Izvanredan program

Što se tiče samog programa, sve je urađeno na način, vrlo zanimljiv i profesionalan. Gunić je zaista nadahnuto govorio o svojoj knjizi *Antologija najljepših sevdalinki* tako što bi prije nego bi neka sevdalinka bila otpjevana u izvođenju Bahrije Hadžialić, solistice RTV Sarajevo, o toj pjesmi bi bila ispričana priča, kako je nastala i ko je njen autor.

U taj mozaik, koji je potrajao skoro dva sata, riječi i muzike, vrlo smišljeno uklopio se i svoju knjigu *Sijermina djeca* predstavio Uzeir Bukvić, novinar i publicista, koji sada živi i aktivno radi u Norveškoj. Bukvićeva knjiga, čiji je podnaslov *Sjeverna pisma*, je knjiga reportaža nastala kao plod dugogodišnjih Uzeirovih obilazaka skandinavskih zemalja, ali i Bosne, i razgovora sa ljudima, našim ljudima, Bosancima i Hercegovcima, sada rasutim na sve četiri strane svijeta, kao Sijermine djeca. Svuda te naše "djece" ima i svi oni u dijaspori Bosnu sniju, kuću svoju i avliju, i uzdišu...

Da mozaik pjesme i riječi bude uistinu nešto što se ne zaboravlja, svoj udio u svemu tome na pravi način, pridodali su, i Ahmet Bajrić, izvođač sevdalinki i najtiražniji pjevač u bivšoj nam domovini, i Dinko Mušanović, harmonika, učenik rahmetli Ismeta Alajbegovića-Šerbe, muzički urednik RTV Unsko-sanskog kantona. Sve je bilo da valja i da se, ponešto nauči ili ono nekada znano da se ponovo čuje sa zvaničnog mjesta i od čovjeka koji je, i mjerodavan da to kaže, rječito i razumljivo.

I sve je prošlo i minulo. I drugi je dan, pa noć i ponovo dan. A, vidiš, mene ne napušta nelagoda i gorčina, i pitanje: zašto smo mi

Fatima Kovačić i Vehid Gunić

Munevera Hebib i Vehid Gunić

Bosanci takvi ljudi i ne držimo baš plaho puno do svoga identiteta i svojih korijena. Sve kao da se Bosne stidimo, što smo prije koju godinu iz nje došli i u njoj se rodili. Kao da nam je stalo da što prije budemo neko Drugi, neko ko svojih korijena i nema, pa da živimo, da proistiš, kao Niko na svijetu ovome ne živi. Nije nam ni zehru stalo da znamo ko smo, odakle smo i gdje su nam korijeni. Zar se sa takvim neznanjem može živjeti? Izgleda mi da može, ali kako...

Još jednom hoću da kažem: stidim se, i došlo mi je da zaplačem, kada sam vidio koliko malo ljudi žele i hoće da čuju i uživaju u pravoj bosanskoj sevdalinci i riječima i rečenicama izrečenih od majstora riječi. Eto, i to smo mi, Bosanci i Hercegovci... ☹

PROJEKTI

Projekat o EU

BH Savez žena u Švedskoj je u saradnji sa *Komitatom za EU debatu (Kommittén för EU-debatt)* realizovao projekat *Zašto je Evropska Unija važna za nas?*. Osnova projekta je informisanje naših članova o temeljnim pitanjima u vezi EU, novom ustavu i njenoj budućnosti. Vođa projekta je bila Jasna Perić.

U projektu je učestvovalo 7 naših udruženja iz svih regija: *Bosna* Kalmar, *Ljiljan* Oskarshamn, *Fatima Gunić* Göteborg, *BKC* Örebro, *Respekt* Karlskrona, *Behar*

**KOMMITTÉN FÖR
EU-DEBATT**
www.eu-debatt.nu

Genom projektet *Varför är EU-medlemskap viktigt för oss* har vi informerat våra medlemmar om de grundläggande frågorna angående EU, om den nya konstitutionen samt framtiden. Projektet har genomförts i form av ett antal studiecirklar, samt debatter och diskussioner. De sju föreningar som deltog i projektet befinner sig i alla regioner som tillhör vårt förbund.

Sammanfattningsvis kan sägas att de flesta deltagare ställer sig positiva till EU dock finns det lite blandade uppfattningar kring *euro* som valuta i Sverige.

Skövde i *Tidaholmski ljiljani* Tidaholm. Sva udruženja su dobila po 2 500 kr za realizaciju projekta u svojoj sredini.

Većina učesnika ima pozitivan stav prema EU, mada su podijeljena mišljenja u vezi uvođenja valute *euro* u Švedsku. (V.M.) ☹

Most

časopis za obrazovanje, nauku i kulturu

Most, časopis za obrazovanje, nauku i kulturu, Mostar, izlazi mjesečno na 120 strana. Godišnja pretplata za inostranstvo je 150 KM (75 euro), uračunata poštarina.

Žiro račun: Privredna banka Sarajevo d.d. • SWIFT code: PBSCBA22 • 5030120-1035142 • Podružnica pisaca HNK
Tfn: 00387 36 580 261
www.most.ba

Bosanska sumejja, magazin za ženu i porodicu, Tuzla, izlazi dvomjesečno na 60 strana. Pretplata za inostranstvo je 4,3 euro, godišnja 25,8 euro, uračunata poštarina.

Žiro račun: Tuzlanska banka dd • 132-100-031-099-48-12
Tfn/fax: 00387 35 258 315
bosanska.sumejja@bih.net.ba

Bosanska sumejja

magazin za ženu i porodicu

Vrijeme za nijansiranje polne slike

Zloupotreba alkohola i narkotika se razlikuje kod muškaraca i žena, zato trebaju i drugačiju pomoć

Piše: Åsa BOLMSTEDT (Alkohol & Narkotika, 5-6/2005, s. 6-8)

Tokom 80-ih godina prošlog stoljeća počeli su istraživači obraćati pažnju na zloupotrebu alkohola i narkotika kod žena. Tada se i pojavljuju studije o zloupotrebi kod žena kao i tretmanu pri čemu se za polazište uzima muškarac i kojima dominiraju muškarci. Ubrzo je postajalo sve jasnije da takav tretman ne djeluje jednako dobro na žene.

Bilo je, a i sada je, važno osvijetliti žene i njihov podređeni položaj u svijetu zloupotrebe, smatraju istraživači. Međutim, zadnjih godina su ponovo počeli problematizirati sliku korisnika – žene i muškarca. Postoji rizik povrata stereotipne slike polova i utvrđivanje slike žene kao podređene.

– Svijet zloupotrebe je jedna vrsta iskrivljenog ogledala koja povećava normalan svijet, kaže Carin Holmberg, dr. sociologije.

OPIS ŽENA KORISNIKA ALKOHOLA I NARKOTIKA se često usmjerava na njih kao žrtve; kao traumatizirane, izložene nasilju i kao da rijetko imaju dobre odnose sa prijateljicama. Muški korisnici se, naprotiv, opisuju izvan zloupotrebe; kao rasturači alkohola i droga, lopovi i prevaranti. Nikad kao krivci koji izlažu žene nasilju.

– Time se održava mit o poslovnom muškarcu i seksualiziranoj ženi, kaže Carin Holmberg.

Zbog toga su u tretmanu žena u fokusu polni identitet, samosvijest i relacije, dok je to kod muškaraca identitet korisnika. Tu je izvjesna razlika između problematiziranja nečeg temeljnog kao spolni identitet, u poređenju sa usvojenim identitetom, kao kod muškaraca, naglašava Carin Holmberg.

– Postoji predodžba da može doći do ženske zloupotrebe promjenom njene

ženstvenosti. Ali to pomalo čudi. Šta je to ustvari prava ženstvenost? Rizik je da to bude jedna vrsta ženstvenosti srednje klase. Ja ne vjerujem da je jednako dobro doći kući sa terapije sa ružičastom kosom i probušenog nosa, kao i dobro obučen i dotjeran.

Jedan drugi problem je što fokusiranjem samo na podređenost žena – njihove pozitivne strane padaju u sjenku i žene korisnici izgledaju drugačije od drugih žena. Ali su čak i žene koje ne koriste droge ili alkohol izložene nasilju i žive u svijetu u kojem su muški nadređeni.

– Kod žene korisnika se sve naglašava kao posebno i teško. Međutim, mučno je da te stalno tretiraju drugačijim. Ako personal, umjesto toga, prihvata žene korisnike s mišljenjem da se toliko ne razlikujemo, mislim da bi to bio bolji prijem.

Isto važi i za tretman muških korisnika, smatra Carin Holmberg. Ona je kritična prema često oštroj podjeli na osobe i na korisnike.

Dags att nyansera genusbilden

Mäns och kvinnors missbruk skiljer sig åt, därför behöver de också olika hjälp. Det är resultatet i flera studier. Men det är inte så enkelt att alla män som missbrukar alltid blir hjälpta av en sorts behandling, och alla kvinnor av en annan. Nu är det dags att nyansera bilden, menar en del forskare.

Hos den missbrukande kvinnan dras allt till sin spets och de framstår som speciella och jobbiga. Men att ständigt bemötas som annorlunda är plågsamt. Om personalen i stället bemötte missbrukande kvinnor utifrån en tanke om att vi inte är så olika, så tror jag att det skulle bli ett bättre möte, säger Carin Holmberg

– Mislim da bi se postigao bolji rezultat približavanjem personala muškom identitetu, kao što se to često radi pri liječenju žena. Ako se smatra da se nešto dešava sa osobom izloženom nasilju, vjerujem takođe da se nešto dešava i sa osobom koja nekoga izlaže nasilju, kaže ona.

Naglašavajući razlike između žena i muškaraca, ne opažaju se sličnosti među njima. Čak iako neke žene i neki muškarci više preferiraju izvjesnim tipovima tretmana, nije sigurno da to svi čine. Ako bi se muškarcima, npr., češće ponudila terapija, možda bi se to pokazalo jednako korisno kao kod žena.

KARIN TRULSSON, ŠEF ISTRAŽIVAČA u *Kvinnoforumu* i jedna od onih koji su razvili terapiju ženskih korisnika početkom 90-ih godina, je o tome mnogo razmišljala zadnjih godina.

Krajem 80-ih otkrila je ona da žene nisu zadovoljne "polno neutralnim" tretmanom koji je u osnovi razvijen na muškim kli-

jentima. Žene koje je ona intervjuisala su, između ostalog, govorile da žele ići na terapiju nakon liječenja, jer im je teško razgovarati o svojim problemima s muškim klijentima.

Zato je Karin Trulsson pokrenula, u *Sofia behandlingshem i Malmö*, tretman uz jedino ženski personal, s naglaskom na bliske odnose, roditeljstvo, individualne razgovore i terapiju, rađe nego grupne razgovore, rad i aktivnosti. Međutim, zadnjih godina ona dalje razmišlja.

– Tada sam bila sigurna i mislila da je to jednostavno. Sve žene su trebale nešto više od "polno neutralnog" tretmana. Čak iako je mnogima koristio taj ženski model, sad vidim da je to mnogo komplikovanije, kaže ona.

Karin Trulsson smatra da osobama, koje su prihvatile novi ideal o društvenoj ravnopravnosti, najmanje koristi današnji polno podijeljeni tretman.

– Muškarci koji ne drže do tradicionalnog ideala da rađe i budu van kuće, već

Karin Trulsson

takođe prihvataju odgovornost za porodicu, traže dodatni dio koji igra istaknutu ulogu u tretmanu žena, dok žene koje ne stavljaju u prvi plan porodicu i relacije, žele polno neutralni tretman.

To je ustanovila kada su Gunilla Nötesjö i Elisabet Tegborg odlučile istražiti zašto jedan dio žena nije do kraja proveo tretman u *Sofia behandlingshem i Malmö*, već su samo odabrale oslobađanje od droge.

POKAZALO SE DA "otpadnice" ne vole tipičan ženski dio tretmana. Plašile su se blizine drugih žena i smatrale da su individualni razgovori naporni. Rađe su birale muški pristup s grupnim razgovorom i fokusom na angažman.

To je pobudilo radoznalost Karin Trulsson i ona je obradila švedska i ostala skandinavski istraživanja o tretmanu korisnika iz genus-perspektive. Tu je našla dodatnu podršku za ono što je vidjela kod "svojih" žena. Između ostalog, pronašla je jednu studiju koju je radila Siv Byqvist, na *Soci-alhögskolan* u Stockholmu, o muškarcima koji nisu slijedili tradicionalni tretman. Ti muškarci su imali loše mišljenje o grupnom razgovoru i praktičnom radu i umjesto toga tražili tipične "ženske" dijelove tretmana kao što su individualni razgovor i pomoć u kontaktu djece i roditelja. Sličnost muških i ženskih želja i potreba tretmana je bila veća nego što je Karin Trulsson vjerovala.

– Moramo dalje razvijati tretman i gledati na svijet kao na različite individue i pronaći alternative koje uzimaju u obzir različite femininitete i maskulinitete. Usto moramo imati porodičnu perspektivu tako da ne izgubimo iz vida djecu, kaže ona.

Kad je *Vrhovna socijalno-zdravstvena uprava (Socialstyrelsen)* istraživala (2004.) njegu korisnika alkohola i narkotika iz jedne genus-perspektive u izvještaju "*Ravnp-ravna socijalna služba?*" (*Jämställd socialtjänst?*) utvrđeno je da postoje mnoge studije o muškarcima koji zlorabljavaju alkohol i narkotike, ali malo studija u kojima se oni razmatraju izvan svog pola. To je veliki nedostatak, prema *Socialstyrelsen-u*. Više istraživača je, takođe, ukazalo na nedostatke, ali se još niko nije udubio u problematiku. Još uvijek je tako da kad se istražuju muškarci – to je u vezi sa ženama, pri čemu žene predstavljaju ono što je drugačije.

Socialstyrelsen ukazuje da se potrebe i muškaraca i žena moraju istraživati iz genus-perspektive u cijelom zdravstvenom lancu. Od uzroka do zlorabotreb, putem procjena socijalne službe kakav će se tretman ponuditi.

Carin Holmberg je na istoj liniji.

– Mora se problematizirati muškarčeva viša pozicija i uzeti u obzir da oni imaju vlast što je norma i u svijetu zlorabotreb i u cijelom društvu. Doduše, teže je sebe vidjeti u nadređenom nego u podređenom položaju. Međutim, to treba naučiti. ☺

Genus, pol/rod i gender

Već nekoliko decenija švedski istraživači u oblasti ravnopravnosti koriste termin *genus* kada govore o kulturološki ili sociološki uslovljenim razlikama između polova. Zato se sada rado koristi izraz *genusperspektiv* (*genus-perspektiva*), umjesto ranijeg *jämställdhetsaspekt* (*aspekt ravnopravnosti*).

Iza rasprava u istraživačkom svijetu leži odgovarajuća zamjena u engleskom. Tu je riječ *sex* u tom smislu zamijenjena riječju *gender*, a *gender* se običava prevoditi na švedski kao *genus*.

Genus dolazi iz latinskog i znači *rod; vrsta; pol; skup srodnih vrsta sa istim zajedničkim odlikama*.

Engleska riječ *gender* dolazi iz starofrancuskog *gendre*, što u svojoj osnovi odgovara latinskom *genus*. Švedska riječ *kön* (*pol/rod*) je takođe srodna s latinskom *genus*. *Sex* dolazi iz latinskog i znači *kön* (*pol/rod*).

Svenska språknämnden (Švedski komitet za jezik) smatra da riječ *gender* ne treba unositi u švedski. Takođe se smatra da *genus* u švedskom zvuči apstraktnije nego *kön* (*pol/rod*) a da u opštem govoru postoje prednosti upotrebe izraza *kön* (*pol/rod*), *könsroller* (*predstave o ponašanju muškarca ili žene*) i *jämställdhet* (*ravnopravnost*).

Izvor: *Svenska språknämnden*/Švedski komitet za jezik

Portret bosanske kraljice?*

Piše: Husein Sejko MEKANOVIĆ

Nani

O bosanskoj kraljici Katarini (1424?–1478) se je dosad pisalo u brojnim znanstvenim radovima: o tome danas svjedoči i opsežna bibliografija, s kojom je 2005. godine u Sarajevu obilježena 580. godišnjica rođenja i 525. godišnjica smrti.¹ Unatoč tome, o životu kraljice Katarine nemamo baš puno sigurnih podataka.

Isto tako je činjenica, da je bilo o kraljici dosad objavljeno vrlo malo kvalitetnih znanstvenih radova. Samo u nekima od njih je obrađivan hipotetični portret kraljice Katarine.

Šta uopšte znamo o tom kraljičinom portretu?

Kao što je poznato, dubrovački kroničar Giacomo di Pietro Luccari (1551–1615) je u svom djelu *Copioso ristretto degli annali di Ragusa* zapisao, da se u vatikanskoj takozvanoj "Konstantinovo" dvorani nalazi portret bosanske kraljice Katarine.² Portret je spomenuo samo Luccari, i o njemu iz Luccarijevoga vremena nemamo nikakvih drugih podataka. Da li je G. Luccari stvarno vidio portret bosanske kraljice?

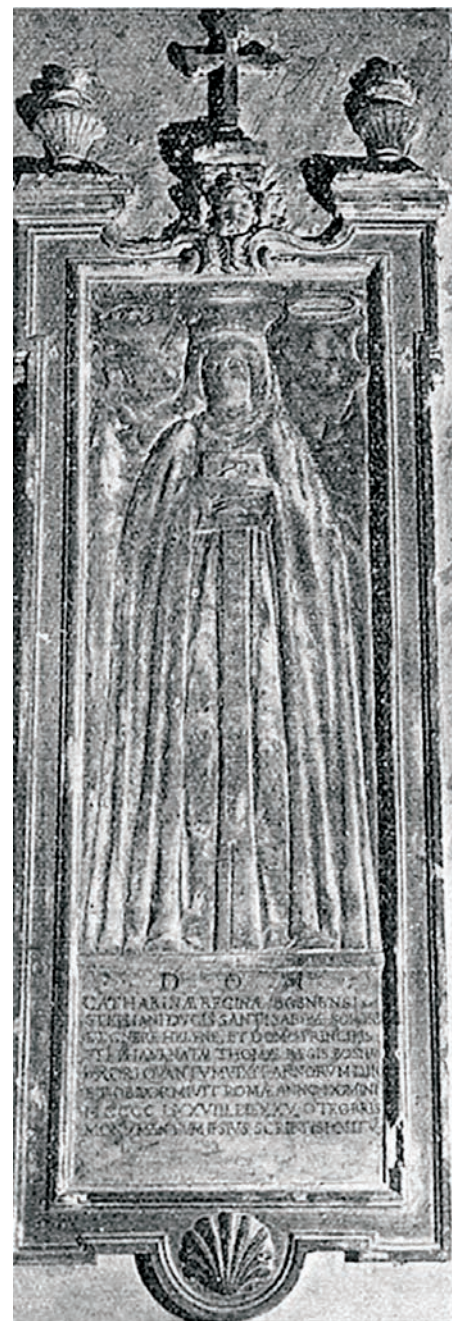
Bilo kako bilo, hrvatski polihistor Ivan Kukuljević Sakcinski (1816–1889) je tvrdio, da je u rimskoj Kapitolinskoj galeriji (tal. *Pinacoteca Capitolina*) našao spomenuti portret kraljice Katarine: kao portret mlade djevojke (tal. *ritratto di giovinetta*) ga i danas čuva rimska Kapitolinska galerija.³ 1874. godine je napravljena reprodukcija rimskog portreta: reprodukciju je kao portret bosanske kraljice Katarine u zagrebačkoj reviji *Vijenac* objavio slikar Ferdinand Quiquerez.⁴ Kao što je poznato, priču I. Kukuljević Sakcinskoga o portretu bosanske kraljice Katarine su vrlo lijepo prihvatili brojni istraživači: među njima želim spomenuti samo slovenskoga historičara Josipa Grudena, koji je 1910. godine portret objavio u svom čuvenom pregledu slovenske historije.⁵

Tko je autor portreta, što ga čuva rimska Kapitolinska galerija? Venecijanski sli-

kar Giovanni Bellini (1430–1516) sigurno nije! Već u prvoj polovini 20. stoljeća je naime, kao autor portreta predstavljen ferrarski slikar Domenico Panetti (1460?–1513): pred njim su, kao autori portreta označavani njegovi savremenici, predstavnici takozvane "ferrarske" slikarske škole Ercole di Giulio Cesare Grandi i Ercole de' Roberti.⁶ Portret je datiran u isto vrijeme, kad i čuvena Leonardova *Mona Liza*. To naravno znači, da se rimska Kapitolinska galerija ne može pohvaliti s portretom bosanske kraljice Katarine. Da li je uopšte potrebno isticati da bi kraljica (u vrijeme, kad je bila u Rimu) mogla biti mati rimskoj mladoj djevojci? I što je još važnije, u djevojačkim godinama kraljice Katarine čak ni na Apeninskom poluotoku nije bilo moguće naći slikara, koji bi bio sposoban da naslika rimski portret mlade djevojke: zapadnoevropski slikani portret je naime, tek u prvom desetljeću 16. stoljeća bio na razvojnem stupnju na kojem se nalazi spomenuti portret.⁷

Vad vet vi överhuvudtaget om detta kungliga porträttet?

I hrvatski historičar umjetnosti Artur Schneider (1879–1946) je 1936. godine tvrdio, da na rimskom portretu nije prikazana bosanska kraljica Katarina.⁸ Citirao je G. Luccarija i I. Kukuljević Sakcinskoga te upozorio, da su bile u drugoj polovini 16. i na početku 17. stoljeća na zidovima vatikanske takozvane "Konstantinove" dvorane samo

Nadgrobni spomenik bosanske kraljice Katarine
Izvor: G. Magjerec, Istituto di S. Girolamo degli Illirici
(1453 – 1953), Rim 1953

po Rafaelovim crtežima stvorene freske Giulia Romana, Francesca Pennija i još nekih drugih slikara. Na spomenute freske se je pozivao i u trenutku, kad je priču I. Kukuljević Sakcinskoga o portretu bosanske kraljice Katarine označio kao "...posve neosnovana identifikacija..." i za rimski portret mlade djevojke tvrdio da je rad ferrarskog slikara Ercola di Giulia Cezara Grandija.⁹

A. Schneider je pored vrlo preciznog opisa rimskoga portreta mlade djevojke u svom članku objavio i prilično kvalitetnu, selektivnu bibliografiju.

Samo dvije godine po objavi Schneiderovoga članka se je rimski portret mlade djevojke pojavio na velikoj izložbi: *La Mostra del Ritratto Italiano nei Secoli* u Beogradu.¹⁰ Iako je u katalogu izložbe,

Portret mlade djevojke iz rimske Kapitolinske galerije
Izvor: R. Longhi, Officina ferrarese, Firenca 1956

Reprodukcija rimskog portreta mlade djevojke, koju je 1874. godine u zagrebačkoj reviji *Vijenac* objavio slikar Ferdinand Quiquerez
Izvor: M. Bregovac Pisk, Ferdinand Quiquerez (1845 – 1893), Zagreb 1995

kao autor portreta spomenut Ercole de' Roberti, priča I. Kukuljević Sakcinskoga o portretu bosanske kraljice nije izgubila na značaju. Iste godine je naime, hrvatska pedagoginja i folkloristka Jelica Belović Bernadzikowska (1870–1946) u Novom Sadu objavila članak: *Slika i grob Katarine, posljednje bosanske kraljice*.

Priču I. Kukuljević Sakcinskoga o portretu bosanske kraljice Katarine su vrlo lijepo prihvatili bosanski franjevci: posebno oni iz franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci. Sutješki samostan čuva, naime, nekoliko prilično kvalitetnih reprodukcija rimskoga portreta mlade djevojke. Među njima je i kip bosanske kraljice Katarine, kojeg je u osamdesetim godinama 20. stoljeća napravila bosanska kiparka Ana Kovač.¹¹

Pored franjevaca, lik mlade djevojke iz rimske Kapitolinske galerije su, kao lik bosanske kraljice Katarine, vrlo lijepo prihvatili i brojni istraživači kulturne historije Banovine i Kraljevine Bosne.

Vjerovatnost da se radi o portretu kraljice (bez krune) je naravno vrlo mala. Smatram da bi o portretu bosanske kraljice Katarine mogli raspravljati samo u slučaju kad bi imali jasne dokaze da je oko 1500. godine neki naručilac, kod nekog ferrarskog slikara (Domenica Panettija?), naručio portret bosanske kraljice, i uz to

još tražio da kraljica bude naslikana kao rošno mlada djevojka.

Bilo kako bilo, hipotetični portret kraljice Katarine, što ga je spomenuo dubrovački kroničar Luccari (i na osnovi kojeg je i nastala čitava ovdje predstavljena priča o kraljičinom portretu), je najvjerovatnije nastao u Rimu odnosno na Apeninskom poluotoku. Kraljica Katarina ga sigurno nije donijela iz Bosne.

* Na slovenskom jeziku sam napisao nešto opsežniju verziju ovog članka: od novembra 2005. do juna 2006. godine sam je želio objaviti u ljubljanskim revijama *Zgodovinski časopis*, *Tretji dan*, *Likovne besede* i *Zborniku za umetnostno zgodovino*. Na kraju je najviše zanimanja za članak pokazalo uredništvo ugledne ljubljanske revije *Acta historiae artis Slovenica*, i članak će biti objavljen u toj reviji. Početkom aprila 2006. godine sam ovu verziju članka (na bosanskom jeziku) poslao bosanskom historičaru, prof. dr. Dubravku Lovrenoviću, i on mi je predložio objavu (bez fusnota) u sarajevskom magazinu *Dani*. Nekoliko dana kasnije uredništvo *Dana* je (zbog ograničenog prostora!) odbilo da objavi tu verziju mog članka.

¹ E. Kurtović, Prilog bibliografiji radova o bosanskoj kraljici Katarini Kotromanić (1425–1478): u povodu 580. obljetnice

rođenja i 525. obljetnice smrti, Bosna franciscana (godina 13. broj 22.), Sarajevo 2005, str. 201–211.

² G.P. Luccari, *Copioso ristretto degli annali di Ragusa*, Dubrovnik 1709, str. 184.

³ I. Kukuljević Sakcinski, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*, Zagreb 1858–1860, str. 199, 200. "Kosačić Katarina, kraljica bosanska i umna veziljka, rodila se godine 1424. od Stjepana hercega Sv. Save i njegove prve žene Ane Kantakuzenove... Po svjedočanstvu Dubrovčanina Jakova Lukarića nalazila se u Rimu, u dvoru papinskom, u sobi Konstantinovoju, slikana podoba Katarine. Ova slika biti će ona ista, koja se sada čuva u rimskoj galeriji Kapitola, u sobi Konstantinovoju, pod brojem 101. Načinjena je od slavnoga Žan Belina i predstavlja ženu u crnoj (kaludjerskoj) odjeći"

⁴ M. Bregovac Pisk, Ferdinand Quiquerez (1845–1893), Zagreb 1995, str. 79.

⁵ J. Gruden, *Zgodovina slovenskega naroda*, Celovec 1910, str. 335.

⁶ A. Venturi, *La Galleria di Campidoglio Archivio storico dell' arte*, Rim 1899; A. Venturi, *Storia dell' Arte italiana* 7. (La pittura del Quattrocento 3), Milano 1914, str. 694; R. Longhi, *Officina ferrarese*, Firenze 1956, p. 67. O ženskim portretima u 15. i 16. stoljeću vidi: P. Tinagli, *Women in Italian Renaissance Art*, Manchester–New

→ York 1997; C.E. King, *Renaissance Women Patrons*, Manchester–New York 1998.

⁷ I o tom rimskom portretu pripremam članak.

⁸ A. Schneider, O portretu bos. kraljice Katarine, *Hrvatska revija* 9, Zagreb 1936, str. 491–494. "Od godine 1874. pa sve do danas reproducira se u našim povjesnim djelima, revijama i dnevnim listovima jedan portret, za koji se izrijeком tvrdi, da prikazuje bos. kraljicu Katarinu u njejoj mladosti. Prvi je upozorio na nj. Ivan Kukuljević 1857. u svom djelu *Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju, Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starinu*. On kaže na stranici 73.: "U galeriji Kapitolskoj čuva se...podoba kraljice bosanske Katarine, u crno obučene, od Gian Bellina, koja je u ime-niku zabilježena pod ritrato ignoto." Prvi put je ova slika reproducirana u *Vijencu* 1874 po dobru crtežu Ferde Kikerca, dok se kasnije i sve do danas (izuzevši Klaićevu *Povijest Hrvata*, II. 3. koja je donosi po izvornoj fotografiji) reproducira po jednoj vajnoj kopiji, koju je načinio neki nevježa A. Gilardi. Rimska *Pinacoteca Capitolina* čuva doista još i danas u svojoj 1. dvorani pod brojem 142. taj portret ali se nigdje, ni u njenim inventarima, ni u katalozima, a ni u cjelokupnoj literaturi, ne kaže, da bi taj portret predočivao bosansku kraljicu Katarinu. On se uvijek nazivao *Ritratto di giovinetta*, a kadikad i *Laura*. Tragao sam za tim, odakle potječe ova legenda, i našao u Thalloczya bilješku, da Lukarević (u svom djelu *Copioso ristretto degli annali di Ragusa*, dubrovačko izdanje od godine 1790. na stranici 184.) kaže: "Il suo ritratto (naime: portret kraljice Katarine) al naturale si vede dipinto nel palazzo del Papa nella sala di Constantino." U vrijeme Lukarevićevo u dvorani Konstantinovoј tzv. stanja vatikanskih bile su jedini slikovni ukras freske, koje su od česti po Rafaelovim crtežima izveli Giulio Romano, Francesco Penni i drugi slikari. Nije, dakle, za bilo kakovu drugu sliku ondje bilo uopće mjesta, ukoliko Lukarević nije pomišljao na to, da se Katarinin portret nalazi naslikan na jednoj od tih fresaka, za što opet pogotovu nije bilo nikakova motiva. Sva je vjerojatnost, da je Kukuljević (poznavajući zacijelo ono mjesto iz Lukarevićeva djela) pri svom boravku u Kapitolskoj pinakoteci identificirao lik prikazan na pomenutoj slici (koja se u ono vrijeme pridavala Giovanni Belliniju) sa bos. kraljicom Katarinom. Odonda pa sve do danas ostala je ta posve neosnovana identifikacija u nas na snazi. Kapitolski portret prikazuje mladu, otprilike dvadesetogodišnju (20) djevojku, dok kraljica Katarina dolazi prvi put u Italiju

Jedna od reprodukcija rimskog portreta mlade djevojke, koju je u 80. godinama 20. stoljeća napravila bosanska kiparka Ana Kovač
Izvor: Ž. Sabol, Ana Kovač Enciklopedija hrvatske umjetnosti 1, Zagreb 1995 str. 462

1466., dakle u svojoj 42 godini, pa je prema tomu već a priori potpuno isključeno, da bi on, sve da ga je i slikao Giovanni Bellini (1430–1516) mogao predočivati bos. kraljicu Katarinu. Danas je međutim neosporno utvrđeno, da portret nije djelo Bellinijevo, nego da mu je autor znatno mlađi umjetnik, ferrarski slikar Ercole di Giulio Cesare Grandi (1463–1525), kojemu je dakle 1478., kad je umrla Katarina bilo 15 godina. (Sve da je portret naslikao ferrarski slikar Ercole de' Roberti, 1450–55. do 1496 kako to sada tvrdi Adolfo Venturi, napuštajući svoju raniju atribuciju ove slike Ercolu Grandiju, vrijedili bi i u ovom slučaju pomenuti razlozi). Najnoviji katalog Kapitolske pinakoteke kaže, da je portret "di maestro romagnolo fine '400, vicino al Francia." Portret je nastao u prvom deceniju 16. stoljeća, jer kazuje iste stilističke značajke koje u isto vrijeme nastale Ercolove freske u Palazzo Scrofa Calcagnini (Palazzo il Moro) u Ferrari, koje Venturi u najnovije vrijeme pridaje jednom anonimnom ferrarsko-mantegneskom slikaru s početka 16. stoljeća – mišljenje, koje kao i ono naprijed navedeno nauka nije prihvatila. Ercole Grandi odvaja se od oporog naturalizma starijih quattrocentističkih slikara ferrarskih i nastoji pod dojmom bolonjskih majstora Cosse i Francije oko umilnih, lijepih oblika, plemenitih i oduhovljenih fizionomija. Njegova slika u Kapitolskoj pinakoteci prikazuje mladu otmjenu djevojku, koje su pogledi nujni i sanjivi. Njena je kosa crvenkasta, sapeta sitnom mrežom (reticella). Oko vrata joj visi ogrlica od brušenih granata. Prsluk sa rastrženim rukavima od crvenog baršuna,

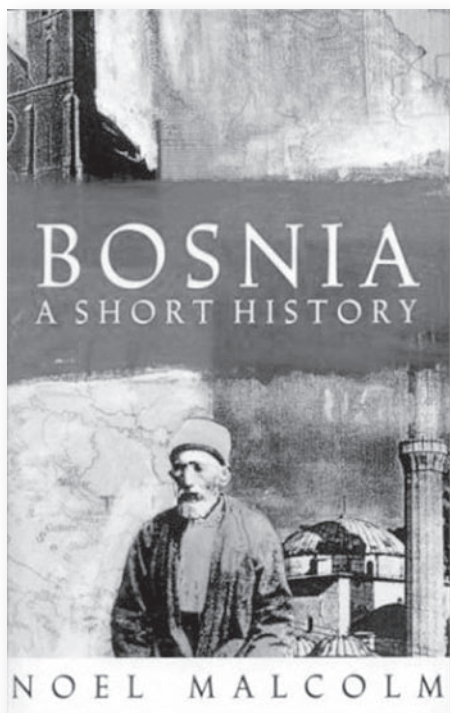
a plašt taman. Nježna i plemenita glava odvaja se od tamnozeleno stijene, dok se na lijevo pruža vidik u dalek zelen pejzaž. Lako je razumjeti, da je Kukuljević u svom mladenačkom i rodoljubnom zanosu mislio, da je u toj slici otkrio Lukarevićev vatikanski portret i da je djevojka prikazana na njoj "dijevojka Kata Hercegovka, Lipa ćerca Hercega Stipana, Slavna sada Katarina zvana, koje tilo u Rimu pribiva, A dušica u miru počiva." (Kačić). Nažalost nema taj lijepi portret nikakove veze sa bosanskom kraljicom Katarinom. Pokojni Thalloczy pretražio je bez uspjeha čitavu Vatikansku palaču tragajući za kraljičinim portretom, što ga spominje Lukarević. Katarinin lik sačuvan je jedino na njejoj nadgrobnoj ploči u rimskoj crkvi S. Maria in Aracoeli, danas uzidanoj u stubu prema crkvenom transeptu, iznad ambona. Prvi je spominje 1535 frankfurtski jurista Johann Fichard u svom djelu *Italia: in eo (naime templo) est sepulcrum S. Helenae. Item Reginae Bosniae*, a poslije njega G. Fabricius u svom djelu *Roma* (Basileae 1551). Ploča je uz ovaj članak reproducirana uopće prvi put po izvornoj fotografiji, koju sam dao načiniti u Rimu. U bakrorezu reproducirana nalazi se ona prvi put u djelu Alphonsi Ciaconii *Vitae et res gestae Pontificum Romanorum et S.E.E Cardinalium*, Rim 1667 stupac 43. Kako se međutim sve reprodukcije, koje se kasnije, precrtavane, nalaze u raznim djelima (Evansa, Asbótha, Klaića i drugih) udaljuju od izvornika, reproduciran je bakrorez ovdje po primjerku Ciaconijeva djela, koji se nalazi u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Na reprodukciji razabiru se jasno crte lica kraljičina, ali bi smjelo bilo ustvrditi, da su one uistinu autentične, pogotovu, kad je ova nadgrobna ploča kraljičina djelo osrednjega majstora, koji i nije bio podoban da dade individualan lik. Pa sve da ga je i dao, bakrorezac ga nije prestavio na svoju ploču – a na izvornoj je nadgrobnoj kamenoj ploči, koja je kroz vjekove bila na tlu crkvenom, lice kraljičino posve is-trljano."

⁹ A. Schneider, 1936, cit. n. 9, str. 493.

¹⁰ Izložba italijanskog portreta kroz vekove, Anali političkih, kulturnih i privrednih događaja 1 (3), Beograd 1938, str. 183, 184; M. Bregovac Pisk, 1995, cit. n. 5, str. 79.

¹¹ Ž. Sabol, Ana Kovač, Enciklopedija hrvatske umjetnosti 1, Zagreb 1995, str. 462.

Na ovom mjestu se želim zahvaliti dr. Stjepanu Duwnjaku i dr. Marku Karamatiću, koji su mi 2002. i 2005. godine prijazno posredovali nekoliko dragocjenih podataka o portretima kraljice Katarine, koje čuva franjevački samostan u Kraljevoj Sutjesci. ☼

U Stajalištima je u *Vjesniku* 25. listopada 2003. izašao članak Ivice Mlivončića o bosanskoj kraljici Katarini, u kojem autor osporava tezu Adil-bega Zulfikarpašića o nacionalnosti kraljice Katarine. Sličan članak objavio je *Vjesnikov* novinar Alenko Zornija u *Vjesniku* od 26. listopada 2003. godine.

Htio bih na početku reći da se pojam nacionalnost u našoj državi bitno razlikuje od onog što Francuzi, Nijemci, Englezi, pa i drugi narodi Zapadne Europe shvaćaju pod pojmom nacionalnosti. Taj pojam bitno se je mijenjao kroz povijest, znatno razvio nakon Francuske revolucije, da bi se ustalio u dvadesetom stoljeću.

Svjestan sam da će nacionalisti moje pisanje ocijeniti negativno, ali činjenice su nepobitne. U spomenute tri nacije i u njihovim jezicima postoji jedinstven izraz za nacionalnost i državljanstvo, a to je francuski *nationalité*, engleski *nationality* itd.

Dakle, nacionalnost jest državljanstvo i jedino se državljanstvo može nesporno i lako ustanoviti na temelju osobnih dokumenata svake osobe.

Kao državljani mi se ne izjašnjavamo, nego pripadnost dokazujemo ispravama.

Subjektivno izjašnjavanje

Medutim, naš pojam nacionalnosti sasvim je nešto drugo.

Pod tim pojmom u nas se shvaća osjećaj pripadnosti, dakle, subjektivno izjašnjavanje o tome kojem narodu netko pripada.

Prigodom popisa stanovništva, na primjer, popisivači nisu ničim provjeravali nacionalnu pripadnost, nego su upisivali onako kako se tko izjasnio. Bilo je slučajeva izjašnjavanja pripadnosti nekoj naciji s kojom popisana

Nacija nije vječna, čvrsta ni statična kategorija

Čija li je bosanska kraljica Katarina ili – koja rijeka teče ispod Savskog mosta ;-)

Piše: Zlatko KRSTIĆ

U životu i u povijesti poznati su slučajevi da su pojedine važne osobe prisvajali pripadnici dviju ili više nacija, da spomenem samo Teslu ili Andrića. Pa što je u tome loše? To nisu nikakve isključivosti.

Dijete rođeno u Francuskoj od oca Senegalca i majke Kineskinje, kad odraste i završi škole u Francuskoj, osjećat će se Francuzom.

Zašto onda u Bosni nije moguće da bosanska kraljica Katarina bude Bošnjakinja, a zatim katolkinja, ali uvijek Bosanka.

osoba nema nikakvu krvnu vezu u široj obitelji, niti prema ranijem mjestu prebivanja.

Slažem se s tvrdnjama da je starija povijest Bosne i Hercegovine premalo proučena i da smo u srednjim i visokim školama o njoj malo učili.

Nedavno sam pročitao knjigu *Povijest Bosne* engleskog autora Noela Malcolma. Izdavači su *Erasmus Gilda* Zagreb, *Novi Liber* Zagreb i *Dani* Sarajevo. Autor je doktor povijesnih znanosti, diplomirao je engleski jezik i književnost i svakako je prijatelj Bosne i Hercegovine.

U pisanju svoje knjige služio se je velikim brojem stranih i domaćih autora. Knjiga je pisana maksimalno neutralno, ne favorizirajući ni kojem obliku nijednu od tri vodeće konfesije u Bosni. Prema autoru, u Bosni žive i uvijek su živjeli Bosanci. Oni svi govore jednim jezikom, pripadaju istoj kulturi (glazbi, književnosti, arhitekturi i sl.), žive zajedno već tisuću godina i pripadaju istom entitetu.

Ako novinar Alenko Zornija želi ozbiljno polemizirati o tako ozbiljnoj temi kao što je povijest Bosne, tada neka izbjegava izrazе kao što su "državotvorni bošnjački povjesničari", "privilegirani narod", "slična podmetanja", "agresivni bošnjački pokušaji" i slično.

Pravo koje se ne može osporiti

Nacija nije vječna, čvrsta i statična kategorija. Nacije su u povijesti nastajale, razvijale se i nestajale.

Både i livet och historien finns de kända exemplen att vissa viktiga personer har usurperats av två eller flera nationer.

Det är lagom att nämna Nikola Tesla eller Ivo Andrić.

När ett barn, född i Frankrike av senegalisk pappa och kinesisk mamma, mönar och avslutar sin skolgång i Frankrike, känner det sig som fransman.

Varför kan då den bosniska drottningen Katarina inte vara bosniakiska, därefter katolska, men alltid bosniska.

Je li je bosanskih krstjana ili bogumila bilo deset ili trideset posto uopće nije bitno. Bitno je da su oni većinom prešli na islam, a njihovi potomci danas sebe nazivaju Bošnjacima. Bilo je i pravoslavaca i katolika koji su prelazili na islam, ali u manjem broju. Činjenica je da se oni danas svi smatraju Bošnjacima.

Oni na to imaju pravo, to im se ne može osporiti.

Za kraljicu Katarinu Alenko Zornija kaže "da je udajom za Stjepana Tomaša postala bosanska kraljica i prihvatila katoličanstvo". Očito da prije udaje nije bila katolkinja, nego ili samo Bosanka ili bosanska krstjanka ili Bošnjakinja, ako su joj djeca bila islamske vjere. Pa u čemu onda griješi Zulfikarpašić?

U životu i u povijesti poznati su slučajevi da su pojedine važne osobe prisvajali pripadnici dviju ili više nacija, da spomenem samo Teslu ili Andrića.

Pa što je u tome loše? To nisu nikakve isključivosti.

Dijete rođeno u Francuskoj od oca Senegalca i majke Kineskinje, kad odraste i završi škole u Francuskoj, osjećat će se Francuzom. Zašto onda u Bosni nije moguće da bosanska kraljica Katarina bude Bošnjakinja, a zatim katolkinja, ali uvijek Bosanka.

Autor je odvjetnik iz Varaždina.

Vjesnik, Zagreb, 10. studenoga 2003.

Preneseno sa: *Fridtjof Nansen Institute* www.fni.no

Podnaslov je redakcijski. ☺

Vezeni snovi iz Bosne i Hercegovine

Ovako bogata kolekcija ovog tipa umjetničkih rukotvorina – rijetkost i u našim muzejskim zbirkama

Piše: Ljiljana BELJKAŠIĆ-HADŽIDEDIĆ, dipl. etnolog, muzejski savjetnik, Sarajevo

Vezeni snovi – publikacija koja je pred nama, predstavlja izbor rukotvorina rađenih u okviru kućne radinosti u tradicijskim tehnikama i obrascima. Radile su ih bošnjačke žene i djevojke u našim gradovima, a potječu uglavnom iz 19. vijeka, dok je manji broj rađen i početkom 20. vijeka.

Sve te rukotvorine izvanredne estetske vrijednosti, iako predstavljaju kolektivni umjetnički izraz, uglavnom su kreacije anonimnih stvaralaca i bez obzira na zadate tradicijske ornamentalne okvire predstavljaju unikatne umjetničke tvorevine, koje se ovom prilikom, putem fotografija, prezentiraju domaćoj i stranoj javnosti i tako sačuvaju od zaborava.

To je bilo moguće zahvaljujući entuzijazmu i sakupljačkoj strasti gospođe Seadete Zahirović Mišić, koja nije žalila ni vremena ni sredstava da ostvari i sačuva i ovaj, i svoj "san". Ima još nešto što posebno treba da se istakne. Naime, u toku rata u Bosni i Hercegovini (1992.-1995.), kada je trebalo spašavati gole živote, porodica Mišić našla je svoje izbjegličko utočište u dalekoj Švedskoj. I u takvoj situaciji, gospođa Seadeta Mišić nije se mogla rastati od svoje kolekcije koju je godinama brižljivo sakupljala i čuvala. Ponijela je sa sobom u Švedsku i tako je taj dio naše kulturne baštine sačuvala za buduće generacije.

Želim posebno da napomenem da ovako bogata kolekcija ovog tipa umjetničkih rukotvorina predstavlja rijetkost i u našim muzejskim zbirkama, pa je utoliko veći značaj ove publikacije.

U publikaciji *Vezeni snovi* prezentiran je najveći dio kolekcije gospođe Seadete Mišić. Izbor čine četiri vrste upotrebnih rukotvorina, pretežno ukrašenih zlatovezom, a to su: *čevrme* (ukrasne maramice), *učkuri* (trake za vezivanje u struku donjih dijelova odjeće), *jaگلuci* (ukrasni peškirići)

i *boščaluci* (komplet svadbenih darova).

Sve te, ovdje prezentirane rukotvorine, dio su narodne umjetnosti Bosne i Hercegovine, pa ih treba sagledati u kontekstu tog dijela naše kulturne baštine. Stoga je neophodno reći i nešto općenito o narodnoj umjetnosti u Bosni i Hercegovini.

Oblici umjetničkog izražavanja na tlu Bosne i Hercegovine sežu u daleku prošlost. Potreba za umjetničkim izražavanjem ogledala se na različitim materijalima kao što su keramika, kost, drvo, metal, tekstil i drugi materijali – i sve to nazivamo zajedničkim imenom *narodna umjetnost*. Sam termin *narodna umjetnost* općenito označava učesće cijele zajednice u stvaranju ili osmišljavanju oblika ili ukrasa na predmetima za svakodnevnu upotrebu ili za specijalne namjene. Tu se susrećemo sa potrebama i ukusom šire zajednice, zapravo, susrećemo se sa kolektivnim umjetničkim izrazom u okviru datih obrazaca. Pored toga, i svaki stvaralac davao je i svoje lično obilježje.

Broderade drömmar av Seadeta Zahirović Mišić är en vällustrerad monografi som presenterar ett urval av hemgjorda hantverk i traditionella tekniker och modeller främst daterade från 1800-talet. Jag vill särskilt betona att en så rik konstnärlig hantverkssamling av den här typen är sällsynt även i bosniska museer, vilket ger denna utgåva en ännu större betydelse. I "Broderade drömmar" presenteras den största delen av Seadeta Mišićs kollektion. Språk: svenska och bosniska. Sarajevo: Art 7, 2006.

(Ljiljana Beljkašić-Hadžidedić, etnolog, museirådgivare, Sarajevo)

Bosna i Hercegovina, po svom geografskom položaju, bila je *most* između Istoka i Zapada, bila je raskrsnica trgovačkih puteva koji su vodili sa Istoka na Zapad, i obrnuto. Upravo zbog svih tih činjenica, cjelokupni život stanovnika Bosne i Hercegovine bio je izložen različitim kulturnim uticajima – zapadno i srednjoevropskim, mediteranskim i orijentalnim.

Zbog viševjekovne osmanske vladavine u Bosni i Hercegovini najizrazitiji su orijentalni uticaji, posebno kod gradskog stanovništva. To su, zapravo, kulturni uticaji sa istoka, koji su u naše krajeve došli posredstvom Turaka.

Svakako, ti orijentalni uticaji našli su svoj odraz i u narodnoj umjetnosti Bosne i Hercegovine. U gradovima se razvijaju mnogi umjetnički zanati, a u okviru domaće radinosti ukrašavali su se razni predmeti, posebno na materijalima pogodnim za obradu. Tekstil je materijal veoma pogodan za obradu i ukrašavanje, jer postoje višestruke mogućnosti u raznim tehnikama rada, kao što su tkanje, pletenje, vez i našivanje (aplikacija).

Nosilac vezilačke umjetnosti u gradovima Bosne i Hercegovine bila je bošnjačka žena. Vezovi bošnjačkih gradskih žena i djevojaka, u okviru narodne umjetnosti, zauzimaju posebno mjesto po suptilnosti izrade, skladu pastelnih boja, po zlatovezu i raznolikosti motiva. U oblikovanju svakog elementa i svakog motiva učestvovala su brojne generacije, dajući svaka od sebe svoj doprinos. Ipak, nesumnjiv uticaj na vezilačko umijeće gradskih vezilja imali su orijentalni uticaji. Tokom vijekova, pa i u 19. vijeku (većina sačuvanih rukotvorina je rađena u 19. vijeku) održavale su se bliske veze sa Carigradom (Istanbulom) posredstvom trgovačkih, društvenih i porodičnih veza. Naime, poznato je da su posredstvom trgovaca ponekad donošene na prodaju rukotvorine iz Turske, ili su neke

rukotvorine darivane prilikom svadbi ili nekih svečanosti. Svakako da je to imalo uticaj a na formiranje estetskih kriterija bosanskohercegovačkih bošnjačkih žena, sa posebnim osvrtom na oblikovanje motiva. Nekada, u davnoj prošlosti, motivi su imali i svoj simbolični značaj. Međutim, u toku vremena, simbolični značaj motiva, pa i nazivi motiva uglavnom su zaboravljeni, i u novije vrijeme dobijaju samo dekorativni karakter.

Vezilačkom umijeću obučavale su se već odraslije djevojčice. Inače, vezom su se bavile pretežno djevojke i mlade žene. Dobre vezilje bile su poznate i uvažene u svojoj sredini.

Vezom su se ukrašavali razni predmeti – oni namijenjeni za vlastite potrebe i potrebe domaćinstva, te oni, namijenjeni za darivanje. Naime, bilo je uobičajeno da se u raznim svečanim zgodama, posebno na svadbama, dijele darovi, a to su bili tekstilni predmeti ukrašeni vezom. Stoga, bilo je neophodno imati u kući veću količinu ručnih radova, posebno ako je u kući bilo djevojaka za udaju.

Neke vezilje radile su za svoje lične potrebe, posebno djevojke, koje su vezom ukrašavale razne predmete namijenjene za svoje *djevojačko ruho*. Međutim, siromašnije djevojke svojim vezilačkim umijećem obezbjeđivale su sredstva kojim su mogle da nabave materijal potreban za *djevojačko ruho*. Naime, one su za novac izrađivale razne vezene predmete za

potrebe imućnijih porodica, posebno onih u kojima je bilo više djevojaka za udaju, te je bilo potrebno imati veću količinu vezova za darivanje. Poznato je da su neke imućne porodice imale i svoje *stalne radilje*. Osim toga, neke siromašnije udovice, a dobre vezilje, svoje vezene rukotvorine nudile su i prodavale u imućnijim kućama, te su na taj način obezbjeđivale egzistenciju svoje porodice.

Tkanine koje su ukrašavane vezom bile su tanke i nježne strukture. To je bilo tanko domaće pamučno platno, zvano *bez*, nekad protkano svilom, te dvije vrste tkanina tvorničke proizvodnje i to *organdin* (tanka, prozirna i jako apretirana tkanina) i *etamin* (tanka, prozirna, mekana tkanina).

Pošto je tkanina za vez bila mekana, tanka i nježna, ona se prije vezenja "natezala" na *derdef*. To je bio četvrtasti drveni ram sa *nogarima*, tj. sa nogama visine omanjeg stočića. Djevojački derdefi ponekad su bili ukrašeni i rezbarenim ornamentima.

Vezovi su rađeni različitim tehnikama, koje su imale i svoje nazive, pa ćemo pomenuti samo neke od njih. To je *vez brojem*, *potpisani vez* (prema uzorku), *verevija* (vrsta punjenog veza), *biserdžik* (bodovi sitni, u nizu kao biser), *mušebak* (stezanje i rasplitanje žica), *razvaruša* (vez preko jedne ili više niti) itd. itd. Ono što savremenog posmatrača fascinira, to je vještina nekadašnjih vezilja da se na mnogim vezovima teško može razlikovati lice od naličja.

Motivi na nekadašnjim vezovima gradskih žena pretežno su biljni, u izvornom ili stilizovanom obliku. Čest motiv bio je list vinove loze (*japarak*), čempres, lala, karanfil i šipak (nar). Zoomorfni motivi su rijetki i to su uglavnom ptice (paun i golub /ili grlica/).

Kada se već govori o vezilačkoj umjetnosti gradskih djevojaka i žena, logično je i upitati se šta se sve ukrašavalo vezom.

Vezom su se ukrašavali dijelovi odjeće, tekstilno pokućstvo, kao i razni predmeti namijenjeni za određene prilike. Od odjevnih predmeta, uglavnom su se vezom ukrašavale košulje, i to pamučnim, svilenim i zlatnim nitima. Muške košulje su vezene uz vrat i oko razreza na prsima, te uz rub rukava. Ženske košulje su bile sa bogatijim vezom, one su vezene pri dnu rukava, na prsima, pa čak i na donjem prednjem dijelu, u vrijeme kada su nošene anterije (vrsta duge gornje odjeće, sprijeda rastvorene).

Vezom se ukrašavalo i posteljno rublje, te razne vrste ukrasnih peškira (na primjer: *banjični peškir* ispred *banjice*, kupatila, zatim *peškir čošetnjak*, koji je visio preko drvene letvice u uglovima soba, *peškir šerbetnjak*, tj. peškir koji se nosio preko ruke kada se poslužuje slatki napitak *šerbe* itd. itd.). Pored ovih peškira sa upotrebom funkcijom, vezom su se ukrašavali i peškiri luksuznije izrade namijenjeni za darivanje u određenim prilikama.

Ipak, najviše pažnje posvećivalo se ukrašavanju vezom raznih sitnijih predmeta, namijenjenih za darivanje ili za ukrašavanje odjeće. To su bili, ranije već pomenuti, jagluci, učkuri, boščaluci i čevrme. Sami nazivi tih rukotvorina su turcizmi u našem jeziku, što neminovno svjedoči o islamsko-orijentalnim uticajima i na ovaj segment naše tradicijske kulture.

Kada se već govori o darivanju prilikom svadbenog ceremonijala, neminovno je pomenuti najznačajniji dio nevjestinske opreme. To je *boščaluk*...

Sretna sam što ovim svojim skromnim predgovorom učestvujem u prezentaciji ove publikacije u kojoj su prikazani divni primjerci *jagluka*, *učkura*, *čevrmi*, *boščaluka*, koji svjedoče o vještini i kreativnosti naših nekadašnjih vezilja.

(Odlomak) ☺

Kontakt:

Seadeta Zahirović Mišić

Drottningg. 39

702 22 Örebro

Tfn: 019-611 30 09

E-post:

i96amimi@island.liu.se

Ljubav je najbolja opcija

Slovo na promociji knjige **Umihana** Nizame Granov Čaušević

Piše: Atif KUJUNDŽIĆ

Nizama Granov Čaušević har skrivit sin första roman *Hotel Tre kronor* på svenska år 2003 och nästa år gett ut den även på bosniska.

Hennes nya roman *Umihana* (2006) är en familjescildring som belyser all komplexitet av en nutida familj. Nizama Granov Čaušević har överträffat sig själv genom att skriva romanen *Umihana*.

Det skulle vara bra om Nizama översätter sin roman till svenska så att också svenskarna – och man säger att de är nutida, intellektuellt obevekliga, i kärleken fria och ej lätt berörda – får en känsla av det som Nizama skriver om Bosnien och bosniska människor – att få veta om hur man älskar i Bosnien och Hercegovina och att kärlek är grundläggande mänsklig relation som formar bosnierna.

Pišući o romanu Nizame Granov Čaušević – *Hotel Tri krune*, prije dvije godine, pokušali smo i napraviti pregled bh. žena koje su zašiljile olovku sa obje strane, pa smo pomenuli *Ajku iz Like* i *Umihanu Čuvidinu*, *Staku Skenderovu* i *Biseru Alikadić*, pa i druge dame bh. književnosti. I eto, ne prođe malo, pa se Nizama Granov Čaušević oglasi romanom *Umihana*, koji je eto, povodom današnjeg okupljanja i predstavljanja. Evo nas, dakle, još jedanputa zajedno sa Nizamom Granov Čaušević, na istom mjestu kao prije dvije godine.

Svoj prvi roman – ispovjednu prozu, Nizama Granov Čaušević napisala je na švedskom jeziku a potom, sama ga prevela na bosanski jezik. To me impresioniralo. Možda je teže sa bosanskog jezika roman *Umihana* prevesti na švedski, ali, bilo bi dobro da Nizama svoj roman što vjernije i što prije prevede na švedski jezik, pa da i Šveđani – a kažu da su, suvremeni, intelektualno neumoljivi u ljubavi slobodni ljudi koje nije jednostavno ganuti – osjete to što Nizama piše o Bosni i Hercegovini i bh. ljudima. Da saznaju o tome kako se voli u Bosni i Hercegovini i kako je ljubav osnovni ljudski odnos koji oblikuje naše ljude.

Ustvari, i ljudi i knjige puno su kompliciraniji nego što bismo uopće mogli pojmiti, a ovdje i danas imamo i knjigu i autoricu. Dakle, pokušavamo na razgovijetan način prići i reći riječ o knjizi kako bismo svojim doživljajem rekli i autoricu.

To je odgovornost koju ni najmanje nije jednostavno preuzeti, odgovornost koja mora računati s razumijevanjem drugih i drugačijih čitanja i viđenja.

Srećom, Nizama je tu pa može reći ono što ne bismo trebali previdjeti ni u kakovom pokušaju da kažemo najvažnije o ovoj knjizi.

Pišući recenziju za knjigu koju danas predstavljamo, tekst sam naslovio: UMIHANA, ILI – DA ŽIVOT BUDE LJUBAV. I ovoga časa mislim, kako je to dobar naslov i kako odražava suštinu autoričinog pregnuća i ove knjige kao postignuća.

Doista, dojmilo me se to kako Nizama Granov Čaušević intuitivno podržava i slijedi ljubav, odobrava je i produžava kao najmoćniju opciju življenja i opstajanja. Dakako, Nizamino *intuitivno* emanira iz stvarne inteligencije kao viši stupanj spoznaje i podrazumijeva neupitnu pamet i čovjekovu prirodu iz koje intuicija progovara i kao *genetički memorirano, u dugom vremenu odlagano i akumulirano – neporecivo iskustvo*.

Nizama Granov Čaušević, dakle, pišući knjigu *Umihana* – koja, po svemu, jeste i bošnjački obiteljski roman koji reflektira svu složenost suvremene porodice – upotrebljava najbolju sebe za ispisivanje teksta. Čini to prevashodno u nivou jezika, njegove karakteristične leksike i sintakse koja funkcionira u njoj bliskom životnom i patrijarhalno toniranom obiteljskom okruženju i modelu. Čini to prateći karakteristične sudbine i karak-

tere u tom svijetu, njihovo artikuliranje međusobnih odnosa i funkcioniranje u životu.

Nizama postiže, pa i kao čitatelji prepoznamo iznova ljude koje smo poznavali i poznajemo cijeloga života, ili se prisjećamo samih sebe u nekom vremenu kojega više nema. Odista, mijenjalo se puno toga, ali nije sasvim nestalo, jer je ostalo sačuvano u nama.

Ustvari, već nakon nekoliko stranica, Nizamin rukopis sam počeo čitati kao obiteljski, etnografski i folkloristički zapis, a tako i kao antropološku skicu bošnjačkoga bića. Shvativši to, u magnovenju postao sam i svjestan u kojoj mjeri je njezin tekst preslik karakterističnih vrijednosti iz života bošnjačkoga svijeta koje čine njegovu fenomenološku matricu takvom, pa se njome uvjetovani pojavljuju ako ne sasvim jednaki, onda vrlo slični ljudi i u različitim vremenima.

U pomenutom, antropološkom nivou to se svakako događa prije svega u jeziku. U jeziku nam je zatvorena duša, pa kad god nešto napišemo i potom pogledamo, uvijek imamo osjećaj kako smo rekli i ono što nismo htjeli, i kako nismo rekli ono – što smo najviše željeli reći. Baš zato, značeni filozof Martin Heidegger jezik naziva *čovjekovom kućom bitka*.

Bitan dio pomenute fenomenološke matrice koja omogućuje karakterističnu pojavu našeg čovjeka, uistinu, čini ljubav – kao osnovni međusobni ljudski odnos i tako neizbježno – odnos prema životu. Naša majke su oduvijek mislile, a to i danas jednako misle, kako sve što nemamo ili

Čekajući da voda za kafu provri, oprala bi Mevlida suđe od ručka. Prije nego bi izašla iz kuće, provirila bi u dječiju sobu da provjeri da li su sinovi Ahmed i Ismar bili predani obaveznom popodnevnom učenju.

– Počela je kiša, Mevlida. Kafenisaćemo u kući ili na verandi. Odoh ja da uberem koju krušku. I šljivu, ako je još koja ostala na grani, reče Osman mimim glasom i uze omanju pletenu korpu.

Dok se pred kućom obuvao, čuo je Mevlidu:

– Pokisnućeš, a i nije hića. Eno korpa puna voća od juče, niko ga nije ni dar-
nuo.

– Neka, Mevlida. Dok kafa bude go-
tova, ja ću se vratiti, reče i krenu stazom
do voćnjaka.

Mevlida ispeče kafu i iznese je na poslužavniku s fildžanima i hurmašicama na terasu. Četiri udobne pletene fotelje, sto sa heklanom drap stolnjakom i buket svježih ubranih crvenih ruža davali su pri-
jatan ugođaj prostranoj verandi. Ruža pu-
zavica, okićena raskošnim i baršunastim
cvjetovima, uvijala se sa vanjske strane
prozora na ustakljenoj verandi i pogledu
nudila samo mali dio neba. Sjela je u fo-
telju. Sigurnom rukom nasula je kafu. Osmanu s pjenom. Nije volio *čelavu* kafu. Strpljivo je čekala da se on pomoli. Kiša, jedva čujna, lijeno je sitnim kapljicama natapala zemlju. Kroz otvorena vrata na verandi ulazio je prijatan miris vlažne zemlje i širio se svuda oko nje. Minute su proticale. Počela je nestrpljivo istezati vrat. "Sad će on", tješila je samu sebe. Otpila je i prvi gutljaj kafe. Još ga nema. Ustade od stola i izađe na stepenište. Njen pogled je dopirao do prvih redova u voćnjaku i znatiželjno letio od stabla do stabla. Jalovo je bilo i njeno istezanje vrata i pokušaj da bar nazre njegovu priliku.

– Osmane! – razliježe se njen glas sa kućnog stepeništa. Tišina. Nema od-
govora. Samo se čuje kako rominja sitna
kiša, koja ne kani da se osnaži i prolije u
mlazevima.

Vođena znatiželjom nazula je bašten-
ske cipele i hitrim korakom krenula u
voćnjak. Kao ukopana zastala je pored
stare kruške jeribasme. Njeno stablo, de-
belo za dvije muške raširene ruke, stajalo
je pred njom kao div. Samo se jedna gra-
na blago njihala.

– Osmane! Osmane!!!!

Mevludin krik raspala popodnevnu
tišinu i pootvara komšijske prozore.

(Odlomak iz romana *Umihana*. Nor-
rköping: Udruženje Bosna i Hercegovina,
2006.)

što smo dobili a što nam život nastoji oteti, mogu *namrijeti* i nadoknaditi svojom majčinskom brigom i ljubavlju, davanjem sebe do osobne patnje i bezizgleda samog davanja.

I, nije da nemaju pravo i da to nije najbolja opcija! Naprotiv! Izgleda kako smo ovdje opstali samo zahvaljujući tome, jer, sve drugo je objektivno, protiv nas, ali majčinska ljubav i patnja, čine nas nepore-
civo ovdašnjim i svojim – životima naših
majki oplemenjenim.

Gledajući to tako, pomislimo, kako imamo sreće jer nas takav odnos podržava iz dubine mudrosti same prirode našega porijekla. Zatim, manje više i iz sasvim is-
tih razloga, ljudi i nisu baš osobito sretni,
niti to mogu biti ako nisu u stanju davati. A davati ne mogu, ako su bili uskraćivani ili podsticani na agresivnost. Ako stanemo na tom mjestu i proširimo osvjetljenje, bez namjere da se upuštamo u psihoanalizu, možemo zasnovano odgovoriti na pitanje: zašto je to tako?

Naime, biti sretan, znači biti odgojen ljubavlju i sposoban za ljubav, tj. biti spre-
man na davanje! Čovjek najmanje misli
o onome što posjeduje i samo iznimno,
konstatira kako je sretan već zbog toga što
mu je dato. A najčešće i uglavnom dato mu
je sve što mu je potrebno. Tako opažamo,
kako je osobna sreća opcija kojoj se rado i
bez razmišljanja predajemo, dok tu, nado-
mak, odmah pored nas žive uskraćeni ljudi
i bez slične potencije, tj. mogućnosti.

Likovi u Nizaminom romanu su također, iznimno i na karakterističan način voljeni i zaljubljeni i u tome, visoko etični. Pa ipak, događaju se smicanja i mimoilaženja. Nizama Granov Čaušević koja je shva-
tila, intuitivno, tj. mudro, izbjegava i svaki
doticaj sa onim – što nije ljubav i duho-
vna vrijednost kao oplemenjena i striktno
– ljudska kategorija. Dakako, stvar u kra-
jnostima biva podudarnom sa bh. znakom
stradanja i opstajanja, a pojave ukorije-
njene u karakterističnu bh., bolje rečeno:
bošnjačku fenomenološku matricu, jer je
ista bitno određena i duhovnošću islama,
što joj biva dominantom.

Nizamini likovi neovisno o uzrastu, sa-
svim po istom principu ne nalaze smiraj
dok se ne suoče sa svojim slabostima, ili
onim dijelom sebe koji smatraju svojom
životnom pogreškom. Ljubav odgaja odgo-
vorne ljude, moramo konstatirati. Mevlida je
teško, smrtno bolesna, ali joj osjećaj krivnje
prema prijateljici iz djetinjstva – Umihani
ne da umrijeti dok se sa Umihanom, licem
u lice, ne objasni.

Tako i uočavamo, kako spisateljica
Nizama Granov Čaušević, kao referentno

mjesto svoga književnog teksta – *traži
čistu i mirnu dušu i savjest svojih likova*.
To postaje osnovnim pokretačem nastaja-
nja njezinoga teksta i osnovnim motivom
njezinoga pripovijedanja, a Mevlida i Umi-
hana – postaju paradigmatičnim pojavama
bošnjačkih žena.

Dakako, sve to odvija se u neprekidnim
procesima osobnih preispitivanja, odvija
se u atmosferi prijeteće ratne kataklizme
na ex-yu prostoru i sve veće neizvjesnosti
i osjećanja zebnje pred budućnošću. I taj
uvjet, knjizi daje posebnu boju. Nizamini
likovi koji se preispituju, kao da sami sebe
pripremaju za najteže odluke i događaje
koji neizbježno dolaze.

Nizama Granov Čaušević je dobro os-
likala poziciju bošnjačkog svijeta i dijelom,
dala uzroke koje će iskoristiti dušmanin.
Ova knjiga biva lobotomijom jednoga svi-
jeta koji se rasijeda i mijenja, prilagođava i
podešava i kojega u ovome trenutku već,
sasvim izvjesno, takvoga kao u knjizi više
nema.

Nadamo se, kako je te okolnosti
Nizama Granov Čaušević svjesna i da
je istu doživjela kao osobno ispunjenje
najvažnijega cilja pisanja ove knjige, ro-
mana *Umihana*.

Nije uobičajeno, ali imam želju reći još
dvije rečenice o prijelomu – grafičkom ob-
likovanju ove knjige. To je urađeno veoma
lijepo i uspješno. Time su se bavili Me-
liha Rifatbegović i Enes Čaušević, uradili
su to odmjereno i znalački ukrašavajući
redne brojeve poglavlja i prazne strane
odmjeranim iluminacijama, a očigledno
s jasnim osjećanjem same prirode teksta.
Pa nas ta, grafička strana izgleda knjige,
diskretno podsjeća na vrijeme kad su
grafički radnici slijedili vrlo stroge zahtjeve
grafičkog zanata. Naime, proizvoljnostima
kompjutorske pripreme, danas je grafički
zanat naružen i vrlo ugrožen. Nasuprot
čemu, ovdje je riječ o mladim ljudima koji
pokazuju zavidno visok i uistinu odnjego-
van smisao i ukus za ljepotu knjige.

Čestitam i gospođi Nizami Čaušević i
autorima grafičkog oblikovanja i likovno-
tehničke pripreme knjige. Od Boga vam
zdravlje i dobra sreća, od mene najbolje
želje.

Tuzla, 29.06.2006. ☺

Kontakt:

Nizama Čaušević
Ö. Andersgårdsg. 5 A
417 15 Göteborg
Tfn: 031-22 58 08
E-post:

enes.causevic@bredband.net

Zbir ljubavi i duše koja traži Grad

Slovo, zapis o knjigama i žuborima Banja Luke i kako taj Grad vidi i osjeća
Ismet Bekrić

Piše: Meho BARAKOVIĆ

I pored toga što je moja malenkost, dakle Zapisivač koji ovo Slovo, Zapis ovaj zapisuje, rođen u Banja Luci 2. maja 1945. godine, kada su moji rahmetli roditelji, otac Mušan i majka Naza, bili muhadžeri u gradu na Vrbasu, u Gornjem Šeheru, eto, tek ove godine bijah učesnik, sada već 12. *Godišnjeg susreta Banjalučana u Švedskoj* – Göteborg 2006. Bijah ispunjen radošću što pod zvjezdanom i prohladnom švedskom kapom nebeskom i pod svodom sportske dvorane na Frölundi na okupu vidjeh toliki broj ljudi, a da su svi iz jednog Grada i sa jedne Rijeke. Raskošno i gospodstveno je bilo, priznati se mora. Mladost prednjači u svemu, pa i u ljepoti i ponudi šarma. Susreo sam i na ovome Skupu, mnoštvo svojih prijatelja i znanaca. Svima je zajednička samo jedna i jedina osobina – stari se prijatelju, pa to je ono što se golim okom, ako se tako može reći – vidi. A duša bi da ne stari, kao što i ne stari!

I sve ovo zapisujem, da bih zapisao da sam se te "banjalučke" noći u Göteborgu ponovo susreo i vidio sa dva draga prijatelja i pisca: Admiralom Mahićem i Idrizom Saltagićem. Znao sam da je Idriz rođeni Banjalučanin, ali da je i Admiral rođen u toj nekada bajkovitoj i uznositoj Čaršiji, e to zaista nisam znao. Znao sam da je Admiral dugogodišnji stanovnik Sarajeva, ali kada je o mjestu rođenja riječ – Banja Luka ga je uzela, sebi...

I velika šteta i još veći jazuk je što na ovom Susretu Banjalučana nije bilo Ismeta Bekrića. Ono što radi taj Čovjek i vrstan Pisac, sada nastanjen u Ilirskoj Bistrici, u Sloveniji, ne može se, sigurno, izmjeriti na uobičajen način. On pravi – KNJIGE, zaista, samo takve knjige o BANJA LUCI! Zato je or-

ganizator napravio veliku štetu što na Susrete nije došao i on – zatočenik i zaljubljenik Banja Luke – njen Ismet.

Hoću da se zna da je do sada u ediciji *Banjalučki žubori* izašlo, slovom i brojem, osam (8) knjiga o Vrbasu i Banja Luci. Sve je počelo godine 2000., kada je dosta stidljivo Bekrić, na svijet i svjetlost dana, iznjedrio knjigu, zbornik snova i snoviđenja rasutih Banjalučana sirom svijeta, pod naslovom *Prepisano sa sedara*. Samo godinu dana kasnije, i nova knjiga, broj 2, u ediciji *Banjalučkih žubora* pod naslovom *Zapisano Vrbasom*. Zatim godina naredna i knjiga broj 3 – *Kad jednom dođeš u grad od lišća*. Ništa se ne prepušta slučaju. Bila je godina 2003. i još jedna knjiga na temu *Grad i duša čovjekova* pod naslovom *Vrbaska snoviđenja*, knjiga broj 4. I nema predaha, i ne posustaje Ismet Bekrić u nakan i naumu da sve banjalučko što je – u

Dvije knjige o Bugojnu

Viktor Dundović: Bugojno
Vam priča 1. i 2. dio

Sve nešto kontam: još jednom se potvrdila istinitost i tačnost jedne stare mudrosti koja kaže da GRAD gradom čine ljudi. Niko drugi, ponajprije ljudi. A da GRADA ima i da LJUDI ima, uvjerio sam se, kada sam, što bi se reklo, ko bez duše pročitao dvije knjige, zapravo jednu knjigu

"Koliko li sam puta u snovima ili na javi postavio samome sebi pitanja: A, gdje je danas, zapravo, naša Banja Luka? Je li tamo gdje je nekad bila ili je otišla s nama? Pušta li svoje korijenje po bijelome svijetu i u knjigama? Da li smo odgovoru bliže što vrijeme odmiče, ili smo dalje od njega? Uostalom, neka vrijeme učini svoje i ponudi, ako ne nama, a onda onima ispred nas, kakav-takav odgovor!"

(Bedrudin Gušić *Banjalučka svadba u Burlingtonu*)

knjigu sklopi. Knjiga broj 5 "žubora" izašla je pod naslovom *Kao list na vodi*. I ponovo minu godina i pojavi se Bekrić sa knjigom naslovljenom *Vrbas voda nosila jablana*. Sada, godine ove, 2006., "banjalučki žubori" su zažuborili novom knjigom i naslovom njenim *Stope na vodi*. Tako je, u šest minulih godina, Ismet za brojnim prijateljima i znancima načinio, uredio osam (8) knjiga o Banjalučanima, Banja Luci i Vrbasu.

Sve da se uredno zapiše, jer treba da se zna!

Sve knjige, u tehničkom smislu, urađene su: znalački i kvalitetno. Samo da je "para" bilo više, i "muzike" bi bilo još, sigurno. Knjigu *Stope na vodi* likovno su "poduprli" stvaraoci: Omer Berber, Alojz Čurić, Amra Đuzel, Enver Kadenić, Anto Miketa, Enes Mundžić, Valida Mujezinović, Vlaho Pečenec i Alija Sarač.

I bi pravi banjalučki teferić 16-17. septembra u Göteborgu, u Kraljevini Švedskoj. Našlo se na okupu preko hiljadu Banjalučana, mada ih u Švedskoj sada živi preko 12,000. Došli su oni što Grad svoj negdanji osjećaju Dušom. Došli da se još jednom vide i budu viđeni. Sa raznih strana "dolepršali" su kao lišće. Nisu razmišljali o daljini i vremenu. Samo da se okupe i "dotaknu" očima, i riječima, i usnama.

Samo da je bilo još – i Ismeta Bekrića... ☺

"Grad je, simbolički govoreći / cijeli jedan svijet / a svijet je praktički postao / Jedan veliki grad."

(Lewis Mumford)

"Sve što se zapiše – ostaje / sve što se pamti – nestaje."

(Bašeskija)

Bugojno Vam priča 1. i 2. dio, autora Viktora Dundovića. I odmah sam došao tobe, skužio sam – hoću reći, da bi se napisala i sklopila ovakva jedna knjiga o Gradu, u ovom našem slučaju o Bugojnu, mora se uistinu grad o kome se promišlja i piše – i voljeti, i nositi se "pod kožom" iz dana u dan, iz godine u godinu, zapravo, cijeli život. Sa tom ljubavlju prema gradu, čovjek, naprosto treba da se, i rodi. I onda je to – to. Jedinstvo: Čovjeka i

Grada, iliti Grada i Čovjeka.

I valjda zato, u Slovu o piscu knjige *Bugojno Vam priča* 1. dio (2005.), može se pročitati: Viktor Dundović, već četrdeset i četiri (44!) godine živi gdje je rođen, i još uvijek traje, u Bugojnu gradu s kojim se potpuno saživio kao sa drugom majkom. Radio (i još radi) sve i svašta: sportista, igrač, funkcioner, političar, novinar, planinar, poljoprivrednik, pisac, fotograf, lektor, sindikalac, recenzent, izdavač, gljivar, pčelar, vojnik..., završio *Filozofski fakultet* u Sarajevu, te danas radi kao profesor jezika i književnosti u *Gimnaziji* Bugojno. Piše za mnoge listove i časopise: *Most*, *Sindikalni izazovi*, *Snaga sindikata*, *Jin-Jang*, *Prosvjetni list*, *Imperijal* i *mač*... Sakupio, obradio i izdao šest (6) zbirki poezije bugojanskih gimnazijalaca (1999.–2004.), napisao *Zlatnu knjigu najboljih viceva* (2003. – književno-umjetnička obrada).

Na preko 170 stranica knjige *Bugojno Vam priča* 1. dio, profesor i pisac, ali i "maštar" Viktor Dundović, u obliku nevjerovatnog mozaika, iscrtao je i sklopio knjigu prepunu emocija i duše. Naprosto, čim uzme pisaljku/kičicu u ruku, među prste, i počne pisati/slikati, otvara se pred nama/čitaocima još jedna "zehra" božija, grada Bugojna. Sve što se dotiče/zapisuje oživi i traje na način, punoće i smisla. Sve se "otima" da se ne bi zaboravilo, da ne bi kojim slučajem prešlo u zaborav, u iščeznuće.

I druga Dundovićeva knjiga *Bugojno Vam priča* 2. dio (2006.), samo je nastavak već započetog "ogovaranja" grada sa svih mogućih i nemogućih strana. Druga knjiga je nešto obimnija (ima oko 220 stranica) i slijedi prikljivost, osjećajnost, srčanost i još mnogo toga što autora ovih dviju knjiga čini samosvojinim, neponovljivim i zaista, u znatnoj mjeri, i originalnim. Tekstovi su "ojačani" fotografijama, prije svega onih koje imaju dokumentarnu, ali i izrazito visoku umjetničku vrijednost.

Sve je, prije svega Slovo, i Riječ, i Rečenica sama, u izuzetnom skladu i punoći sa fotografijama. Autor knjiga o Bugojnu, vrstan je zapisivač, komentator i analitičar svega što se u gradu Bugojnu dogodilo sada ili minulih vremena. Sve je dovedeno u fini sklad i pod visak, stvaraoca kome NIŠTA ne može da promakne. On je, i suviše, zaljubljen u grad, da bi mozaik "događanja i življenja Grada" bio ispunjen životom, smijehom, dosjetljivošću...

Profesorica Senada Milanović, jedan od dva recenzenta knjige *Bugojno Vam priča* 2. dio, s osjećanjem mjere konstatuje da je autor Viktor Dundović, veliki nostalgijač za onim starim i bezbrižnim vremenima, ali iz njegovih riječi ne izbija patetična i bolećiva nostalgija, niti žal za mladošću, već plemen-

ta pobuda i potreba da ukaže na nekadašnji humaniji svijet, on želi da nam upaljenom bakljom prošlosti osvijetli sadašnji mrak i da nam razvrgne tamu na putu u bolju, sadržajniju, ljudskiju i ljepšu budućnost. On (naš Viktor, naše gore list) čvrsto vjeruje, a i u nama pobuđuje nadu, što mu je izgleda i krajnji cilj, ali pod uvjetom da se svi (malčice) promijenimo i postanemo odmah – i sada bolji, plemenitiji.

Ove dvije knjige *Bugojno Vam priča* 1. i 2. dio, su zasigurno NEŠTO što se mora imati, pažljivo u časovima osame iščitavati i tražiti Sebe u svakoj ispisanoj riječi.

Grad Bugojno, zaista je dobio knjige o svome izgledu, licu i krvotoku. Tako je to kad Grad gradom čine ljudi, i oni što Grad vole na svoj – ljudski način.

Jer, Grad je mjera svega što u gradu traje i živi. (M.B.) ☼

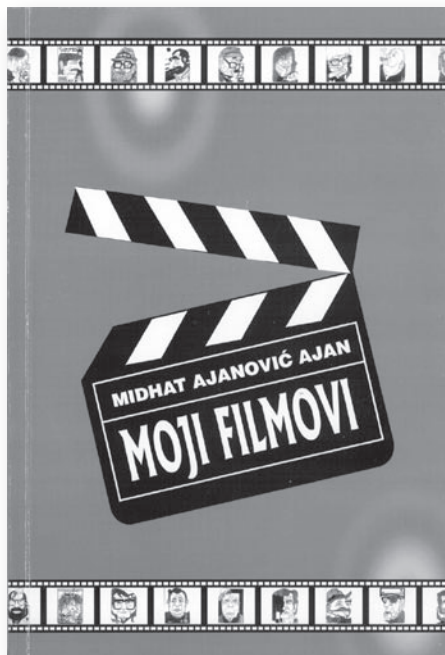
Kvalitetna i zanimljiva knjiga filmskih eseja

Midhat Ajanović Ajan:
Moji filmovi.

Tuzla: Harfo-graf, 2003.

ponovo kasnim kada je u pitanju pročitana knjiga i njeno prikazivanje (pisanje o njoj) kako bi se i drugome preporučila i ponudila kao nešto vrijedno. Ovoga puta moje "kašnjenje" odnosi se na kvalitetnu i zanimljivu knjigu filmskih eseja pod naslovom, vrlo jednostavnim – *Moji filmovi*, autora Midhata Ajanovića Ajana. Knjiga sadrži, slovom i brojem, 26 filmskih eseja, poređanih, reklo bi se po onome redoslijedu što se zove – autorovo osjećanje stvari.

Knjiga se otvara, ako se to može i tako

formulisati, filmskim esejom pod naslovom *Bilo jednom u Americi*. Zatim slijede Ajanova promišljanja o filmovima: *Most*, *Rim – otvoreni grad*, *Divlje jagode*, *Don Kihot*, *Zrno zla*, *L.A. Povjerljivo*, *Neki to vole vruće*, *Rubljov*, *Taksista*, *Rašomon*, *Bijela mačka*, *crni mačor*, *Ružni, prljavi, zli*, *Prozor u dvorište*, *Mogućnosti dijaloga*, *Breza*, *Kum*, *Brazil*, *Amadeus*, *Velika iluzija*, *Usumljena zvijezda*, *Fatamorgana*, *Moja draga Clementine*, *Kineska četvrt*, *Susjedi* i *Fargo*. Naravno, ovo je izbor Ajanovih filmova o kojima on piše na način dopadljiv, jednostavan i čitljiv. Kako je vidljivo iz naslova filmova, ovaj Sarajlija koji već više od deset godina živi u Kraljevini Švedskoj, u gradu Göteborgu, ne zaboravlja ni domaća (sa prostora bivše Jugoslavije) filmska ostvarenja. I ti filmovi, dio su njegovog "voljenja" i istraživanja u filmskoj umjetnosti.

Recenzent knjige, publicista Indira Kučuk-Sorguč, pored ostalog zapisala je da Ajanova knjiga *Moji filmovi* nije nastala namjenski, ili s predestiniranom željom da se nađe u tvrdom povezu (među koricama), ali ne i stihijski, nego je rezultat autorove dugogodišnje prisutnosti i učestvovanja u

Braća Grimm:

Bremenski muzikanti

mao neki čovjek magarca koji je već dugo godina pokorno nosio vreće u mlin i čija je snaga sada bila pri kraju, pa je bio sve nesposobniji za rad. Tada njegov gospodar namisli da ga se nekako riješi. Magarac primijeti da mu se zlo sprema, pa pobježe i uputi se u Bremen*. Tamo bi, mislio je, mogao postati gradski muzikant.

Kad je prevalio nešto puta naiđe na kera koji je ležao i dahtao kraj drumca kao neko ko se dobro natrčao.

– Ama šta to tako dahćeš, Šarove? – upita magarac.

– Ah – reče pas – pošto sam star i sve slabiji, pa ne mogu više u lov, moj gospodar hoće da me ubije. Zato sam strugnuo,

kreiranju shvatanja o potrebi da se valoriziraju domaći dometi i da se naša najjača snaga samjeri sa najboljom svjetskom. S druge strane, ova knjiga je i prirodan refleks na lično proživljavanje i probavljanje svjetskih djela filmske umjetnosti.

Ali, zašto ne reći i da je ova knjiga i izraz duhovnog poriva umjetnika da određenim filmskim stvaraocima i njihovim remek-djelima ugravira pečat "ljudsko". Ta oblada "ništa mi ljudsko nije strano" kao "ništa mi filmsko nije strano", ustvari je i bacila novo svjetlo na dobro znane, filmske ikone – mučenike, gubitnike i srećkoviće xx stoljeća, i to svjetlom pera Midhata Ajanovića Ajana. A njegovo je svjetlo direktno, refleksija snažna, dopire do svih, ali ih jednako ne osvjetljava. Jer, kritička Ajanovićeve i Ajanova objektivna impresionističke je naravi, usmjerena na reditelje i njihova filmska ostvarenja koja ga fasciniraju, koje voli, koji za njega predstavljaju, i poslije decenija od njihovog stvaranja, nerazriješenu zagonetku i nepresušan izvor motivacije za motoričkim mišljenjem.

Sigurno je, i treba se reći: višestruke su vrijednosti Ajanovićeve filmske esejistike. Kuri-ozitetna je po mnogo čemu. Najprije zato što je autor uspješno kombinirao filmografiju, analitički pristup i potrebnu akribičnost sa ličnom emocijom. Zato što se nije htio isključiti ono "ich" kao dobrog saveznika u propagiranju bosanskog "nekad", ratnog "jučer" i kinematografskog "danas". Zatim, što je ovo izvanrednom filmskom studijom dokazao da umjetnost svoju zadaću u potpunosti ispunjava jedino onda kada zaboravlja onaj fantomski triplet slova "E" – ETIKA, ES-TETIKA, ESENCIJA.

I još mnogo dobroga "ugradilo se" među koricama knjige *Moji filmovi*.

Svakako, značajan učinak vrijednosti cjelokupne knjige dale su i karikature autora (režisera) izabranih Ajanovih filmova o kojima piše, koje je uradio Mario Brancaglioni, naš Bosanac (Zenica, rođen 1967.) zaposlen kao politički karikaturista u *Göteborg-Postenu*, drugom po veličini listu u Skandinaviji.

Inače, Midhat Ajanović Ajan je rođen 20. oktobra 1959. godine u Sarajevu. Studirao je žurnalistiku u Sarajevu i filmsku animaciju u Zagrebu. Profesionalno se bavi pisanjem i crtanjem – karikaturom. Kao pisac do sada je objavio pet romana koji imaju naslove: *Gađan*, *Jalijaš*, *Useljenik*, *Portret crtan ugljem i kišom* i *Katapult*. Jedan je, među najpoznatijim Bosancima i Hercegovcima u Göteborgu, ali i znatno šire.

Njegovo bavljenje umjetnošću odvija se na nekoliko "nivoa" i to mu obezbjeđuje poziciju čovjeka, stvaraoca i intelektualca koji se traži – i pita! (M.B.) ☺

Gerhard Marcks: Bremenski muzikanti (Die Bremer Stadtmusikanten), 1951.

ali čime sada da zaradim hljeb?

– Znaš šta – reče magarac – ja idem u Bremen i postaću tamo gradski muzikant. Pođi sa mnom pa se i ti zaposli u muzici. Ja ću svirati na tamburici a ti udaraj u bubanj.

Pas se obradova, pa krenuše dalje. Ne potraja dugo a oni ugledaše mačku kako sjedi kraj puta natmurena kao tri kišna dana.

– Oj, šta je to tebi krenulo naopako, Cica-maco? – upita magarac.

– Ma ko bi bio veseo kad mu se o glavi radi – odgovori mačka. – Pošto sam već zašla u godine i zubi mi otupjeli, pa više volim da sjedim iza peći i predem, nego da lovim miševe, gospodarica htjede da me utopi. Evo sam, doduše, pobjegla, ali sad bi mi dobar savjet vrijedio zlata: kuda ću sa sobom?

– Hajde s nama u Bremen, ti se bar razumiješ u noćnu muziku, pa možeš tamo postati gradski muzikant.

Mački se ovo dopade i pođe s njima. Uskoro potom naiđoše tri bjegunca na neko dvorište, a tamo na kapiji čuči pijetao i krešti iz sve snage.

– Što tako kreštiš, uši ćeš nam probiti – reče magarac – šta ti je?

– Sutra je nedjelja – reče pijetao – pa dolaze gosti, a domaćica nema milosti nego je rekla kuharici da hoće da mene pojedu u čorbi. Tako će mi večeras odru-

biti glavu, pa sad kreštim iz sveg glasa, dok još mogu.

– Ma pusti ti to, crvenjavko – reče magarac – bolje pođi s nama, mi idemo u Bremen, nešto bolje od smrti svugdje ćeš naći. Ti imaš dobar glas, pa kad budemo zajedno muzicirali, dobro ćeš nam doći.

Pijetao prihvati prijedlog pa svi zajedno nastaviše put.

Pošto do Bremena nisu mogli stići za jedan dan, zađoše uveče u neku šumu gdje su htjeli da prenoće. Magare i pas legoše pod jedno veliko drvo, mačka i pijetao se popeše na grane, ali pijetao odleti sve do vrha gdje mu je bilo najsigurnije. Prije nego što zaspao, pogleda on još jedanput na sve strane. Kako mu se učini da u daljini vidi neku svijetlu tačku kako gori, doviknu on svojim drugovima da je, izgleda, u blizini neka kuća, jer se vidi svjetlo.

Onda reče magarac: – Treba se dići i poći tamo, ovo nam je loše konačište.

Pas pomisli kako bi mu dobro činila koja kost i malo mesa na njoj. Tako krenuše prema svjetlu koje je sve jače sijalo i postajalo sve veće, dok ne stigoše pred osvijetljenu razbojničku kuću. Magarac, kao najveći, priđe prozoru i pogleda unutra.

– Šta vidiš, Sivonjo? – upita pas.

– Šta vidim? – odgovori magarac. – Vidim postavljen sto sa lijepim jelom i pićem i razbojnice kako sjede i goste se.

– To bi bilo nešto za nas – reče pijetao.

– E, da nam je kako unutra! – reče magarac.

Sad se životinje posavjetovaše šta da urade da bi rastjerali razbojnice i najzad smisliše: magarac će prednjim nogama stati na prozor, pas će skočiti na magarčeva ramena, mačka će uspuzati na psa i najzad će uzletjeti pijetao i stati mački na glavu. Kad to uradiše, počеше na ugovoreni znak zajednički muzicirati: magarac zanjaka, pas zalaja, mačka zamijauka a pijetao zakukurika, pa se survaše kroz prozor u sobu da su stakla zazvečala. Na tu užasnu dreku razbojnici skočiše, pomisliše da to dolaze duhovi i u velikom strahu pobjegoše u šumu. Sada sjedoše četiri druga za trpezu, navališe na preostala jela i najedoše se kao da će četiri sedmice gladovati.

Kad četiri muzikanta svršiše s jelom, oni pogasiše svijeće i potražiše sebi mjesta za spavanje, svako već prema svojoj prirodi i navici: magarac leže na đubre, pas iza vrata, mačka na ognjište, kraj toplog pepela, a pijetao sjede na prečagu. I kako su bili umorni od dugog puta, ubrzo i zaspaše.

Kad prođe ponoć i razbojnici izdaleka vidješe da u kući više ne gori svjetlo i da sve izgleda mirno, progovori harambaša: – Mi nismo smjeli ovako nasjesti – i posla jednog da ode i pretraži kuću. Taj poslani zateče sve mirno pa ode u kuhinju da zapali svijeću i kako je od užarenih, sjajnih mačkinih očiju pomislio da je pravi žar, on prinese njenim očima sumporno drvce da ga upali. Ali mačka nije znala za šalu već mu frkćući skoči u lice i izgreba ga. On se grdno uplaši, potrča i htjede da izleti na zadnja vrata, ali pas, koji je tu ležao, skoči i ugrize ga za nogu. A kad potrča preko dvorišta i naiđe na đubrište, magarac se snažno ritnu i opali ga zadnjim kopitama. A pijetao, koji se od buke probudi i živnu, zakrešta sa prečage: – kukuriku!

Tad potrča razbojnik, što su ga noge nosile, svome harambaši i reče:

– Ah, u kući je grozna vještica, sunula mi je u lice i ogrebala me svojim dugim prstima, pred vratima sjedi čovjek s nožem, taj me je ubo u nogu, na dvorištu leži neka crna neman koja me je zviznula toljagom, a gore na krovu sjedi sudija i viče: "ovamo s tom huljom!" pa sam jedva utekao.

Od tada se razbojnici više ne usudiše da uđu u kuću, a onoj četvorici bremenskih muzikanata tako se u kući svidjelo da više nisu htjeli ni da izađu iz nje. A onome ko je zadnji pričao još bride usta od pričanja.

* Bremen – grad i luka u Njemačkoj.

Prevela Zeina Mehmedbašić. Izvor: Braća Grim: Bajke (Snjeguljica, Pepeljuga, Mačak u čizmama...). Sarajevo: Veselin Masleša, 1983. ☼

Suad MEHINOVIĆ (Lidköping)

Bosanac, muhadžir ili novi Šveđanin

Neki dođoše trbuhom za kruhom da nađu sreću i bolji život
Prije mnogo godina nezadovoljni onim što su imali daleko
Dolje na sunčanom i toplom jugu.
Neki mnogo godina poslije iz te iste zemlje
Pobjegoše da spase goli život i nađoše se ovdje u Švedskoj.

Oni, prvi, kovaše planove da ostanu koju godinu
Pa da se vrate s džepovima punim para i da naprave veću i bolju kuću od komšijine
Te da prkose sa luksuznim automobilima kada se provezu prašnjavim putevima svojih
Mjestašca – davnih, nostalgичnih, skromnih sedamdesetih, daleko dolje na jugu
A prosperitetnih ovdje na sjeveru.
Neki od njih uspješe nešto i napraviti, ali se ne vratiše nikad
Iako svakog petka u finom raspoloženju planiraše povratak.
Ti planovi su već naredni dan padali u vodu a oni u mahmurluk.

Oni drugi dođoše devedesetih u strahu i bez planova
Sa jedinom i najvećom željom da spase živu glavu i spremni na sve
Samo da ostanu na sigurnom, pa stoga svi pokazivaše veliku zahvalnost i zadovoljstvo.
Sve što se dešavalo u njihovom svakodnevnom životu ličilo je na komu i ošamućenost.
Kada je izašao iz kome ošamućeni Bosanac je odlučio da ostane ovdje
Jer tamo dolje bijaše nesigurno ili se nije imalo gdje vratiti.
Život je tekao dalje a Bosanac se osjećao kao ponovo rođen i
Dobijajući hapticu od socijale, učio se ko prvačić sricati prve švedske riječi
Čineći prve pokušaje da se približi Švedskoj kao kulturno biće.

Onog Bosanca iz sedamdesetih domaćini nisu morali maziti ni paziti
Jer on nije došao ni preplašen ni tužan već spreman da stvara kapital;
A, posla na pretek.

Taj Bosanac, oslobođen silnih škola i kurseva
Nije ni trebao veliko znanje švedskog jezika da bi se snašao.

Bosanac iz devedesetih počeo da uviđa da se mora prosvjetno i kulturno uzdizati
I to čak i onaj koji o tome nije puno mislio ranije.

Bosanac se brzo organizovao kroz klubove da pomogne Bosancu u domovini,
Ali počeo zaboravljati na Bosanca u Švedskoj ili bolje rečeno na samog sebe.
Bosanac iz devedesetih shvati da treba uvesti radikalne promjene u svoj život
I počeo ozbiljno razmišljati i diskutovati o integraciji.

Neki što pričaš o povratku nazad, počeo se nalaziti hiljade razloga
Da ostanu tu gdje su govoreći da nije lahko skočiti iz pamuka u trnje.
Jedan entuzijasta ponudi u šali pomoć od svojih skromnih primanja za svakog
Ko se dobrovoljno vrati u domovinu ali se ne požali na izdatke.

Poslije jednog broja godina mnogi dobiše posao, pa odlučiše da se zblize
Sa Šveđanima i na sportskom i kulturnom planu.
Neki odoše tako daleko da počeo se izbjegavati maternji jezik u razgovoru sa djecom
Koristeći pri tome svoj bos-švedski izum.
Neki pozvaše komšije Šveđane na kafu i provedoše zajedno vrlo interesantno večer
Uz bosansku trpezu, ne dobivši šansu da uzvрати posjetu.

Oni koji pokušao naći prijatelja na teniskom igralištu ubrzo se razočarao shvativši da njihov
"Drug" napušta teren poslije meča uz "zdravo" i "vidimo se"
A jedva da su se i vidjeli ganjajući lopticu po igralištu.
Bosanac je naravno morao biti zahvalan svom švedskom "jaranu" što je uspio naći bar sat Slobodnog vremena za njega notirajući to pažljivo u svom kalendaru.

To nije to, razočara se Bosanac, jer u Bosni se poslije meča išlo na piće i čašicu razgovora.

Tako Bosanac muku muči uzduž i poprijeko da se integriše,
Ali čim dođe ljeto, juni i juli, sve se u Bosancu okrene;
Integracija postane manje važna, a riječ Bosna zauzme centralno mjesto
I počinje da se razmišlja o rodbini i rodnom kraju,
I o onim finim jelima, pićima i ugodajima i toploti koje nudi ta napaćena zemlja.

Kad dođe avgust, Bosanac se vraća sa godišnjeg odmora sa srcem punim Bosne;
I mali i veliki mozak su zaokupljeni doživljajima raznih vrsta i duša se osjeća bolje.

Desi se da se i švedski pomalo zaboravi jer se u domovini priča maternji
Mada promakne i poneka švedska riječ.
Mnogi kao da rastu dok u rodnom kraju pokazuju sve finese koje ima njihov skupi auto
Ili digitalna kamera koju posjeduju pokušavajući tako pokazati uspjeh u tuđini.
Neki se pohvale i kućom u Švedskoj pa u Bosni kruže mitovi
Da se ovdje sve tako lahko stvara i dobija i uglavnom uživa...
A Bosanac jedanaest mjeseci radi u Švedskoj da bi mjesec živio u Bosni
I ta formula za sada dobro funkcioniše, a dokle vidjećemo???

Bosanac je postao tvorac novog jezika ili dijalekta u Švedskoj, jezika koji ne razumiju
Ni Šveđani ni Bosanci u Bosni
Nego samo Bosanci u Švedskoj pa su riječi kao: "lonati" i "klarati" postale uobičajene.
Nažalost, Bosanac se još nije uspio integrisati ni sa Bosancima
A kamoli sa Šveđanima ili sa drugim narodima a hoće li to ikad uspjati ne zna se...
I kako vrijeme prolazi Bosancu sve teže biva da shvati može li postati pravi Šveđanin,
Može ili ostati Bosanac ili jednostavno prihvatiti sudbinu muhadžira
Koji nije ni tamo ni ovamo a istovremeno je i tamo i ovamo.
Ali sudbina se po ko zna koji put poigrala sa dobrim i naivnim Bosancem i stavila ga u novo
Iskušenje, ovog puta da pokuša pronaći sebe, ovdje, daleko od svojih izvora.
Bosanac, naprosto ošamućen materijalnim, koje mu nudi ova zemlja
Pomalo zaboravlja da postoji i duhovna i kulturna strana ljudskog života.
Šveđani slave i Božić i Uskrs i Dan mrtvih i Dan mama i Dan tata i
Dan zaljubljenih i Dan vještica i ko zna koliko će još izmisliti praznika samo da se okupe
I pokažu da pripadaju nekom i nečem i nađu nešto zajedničko ili
Da im makar bude zabavno.

A čemu se raduje dobra i napaćena duša Bosanca, šta ga okuplja, šta slavi i čemu se nada?
Čuči li u Bosancu neko nezadovoljstvo pored svih kola i kuća i ušteđevina i pozicija?
Može li Bosanac izjaviti puna srca da je sretan ili zadovoljan? Muči li ga nostalgija?
Bosanac je u delikatnoj situaciji koja se može nazvati bosansko-švedski sindrom.
Teško mu je jer je ovisan i od Švedske i od Bosne;
Baš kao da ga jedna od njih drži za jednu ruku i šapće na uho sve ono što je dobro kod nje
A druga za drugu ruku i napominje da ne zaboravi sve što je dobro kod one druge.
Ili drugačije rečeno – Švedska mu služi da bitiše tjelesno a Bosna duhovno. Dokle, vidjećemo! ☺

Pitaju me

Pitaju me tuđi ljudi
kako mi je ime
ja im rekoh
ime mi je Drina
ponekad Emina
često me zovu
Miljacka ja' Una
a najdraže ime koje nosim
opet ime rijeke
Neretve neke
ispod njenog mosta
ja sam Azemina
a pravo mi ime Bosna

Pitaju me isti ljudi
šta to znači Bosna
zemlja je velim
ponosa puna
brdovita
valovita
ponekad bijela i hladna
ponekad bila i gladna
ponekad tužna
al' nikad ružna

Bosna je velim
polje i rijeke
i miris behara
moga Mostara
i puna sevdaha
i narod moj
i ja u njoj

Majčin glas

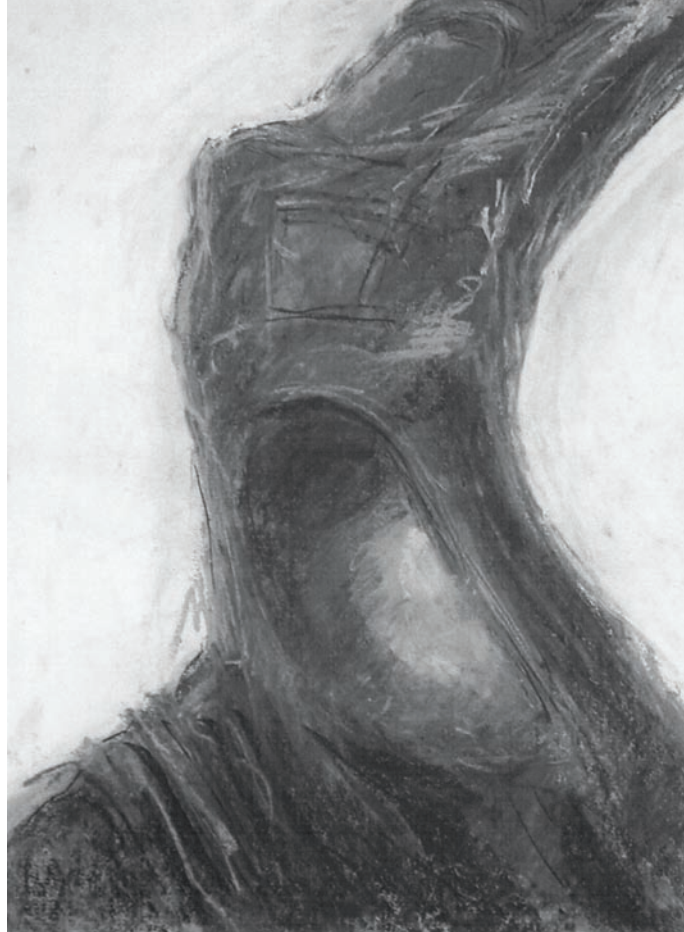
Ne vidim ne čujem
a osjetim glas
dolazi niotkud
nudi mi spas

Vibrira zrakom
sječe ko mač
toplinom riječi
zaustavlja plač

Šapat topline
u srcu zastade
nisu uzaludne
ove moje nade

Nit' vidjeh nit' čuh
a odnekud dođe
utješan glas
kroz srce mi prođe

Kroz zrak eho
vraća mi zvuk
vibrira dušom
ko potoka huk

Enes Lević: *Žena/Kvinna*, pastel, 2005.

Ne vidim ne čujem
a znam da me prati
umilan glas
moja draga mati

Anisa TRUMIĆ (Živinice)

Žena

Mlada ili stara,
majka il' supruga,
sestra il' nana,
u uvijek ponosna i uspravna.

Pogleda uprta u daljinu
čezne, čeka i sanja,
žena srca velika
na tuđinu osuđena.

Bistra suza u oku zaleđena,
uzdah sputan duboko u duši,
osmijeh oslikan na usnama
i hrabrost u njihovim srcima.

U tuđini,
daleko od doma svoga,
mlada il' stara,
majka il' nana,
sestra il' supruga
u uvijek ponosna i uspravna.

Žena!

Vesna OBORINA (Podgorica)

Noćas u snu

Noćas u snu
Ponovo bijah dijete

Srećno
Bezbrizno
Nevino

Noćas u snu
Ponovo bijah nevjesta

Mlada
Voljena
Željena

Noćas u snu
Noćas u snu

Noć prođe
Jutro donese buđenje

Stara trešnja

Stara trešnja
Posljednjom snagom
Ranjenom granju
Život udahнула

Još jednom obukla
Košulju nevjestе
Sokovima svojim

Namamila sunce

Još jednom osjetila
Radost davanja
I smrt otkupila
Ljepotom rađanja

Sjećanje

Ponekad tužna
Sama
Sa ruba života
Dozivam sjećanja daleka
I bivam mlada
Kao nekada

Život

Nevino djetinjstvo
Skrivaju
Velovi bijeli

Srećno djevojaštvo
Prekrili
Plastovi cvjetni

U zreloom dobu
Zavili nas
Oblaci sivi

Kad zaikri sjećanje
Načas smo opet mladi
Ko što smo nekad bili

U mom gradu nekad

Nekad
U mom gradu je bila
Svjetlost
Orile se pjesme o Emini
Nad Neretvom se rasipali
Grozdanini kikota
Lile mostarske kiše
I sve ogrtali nebeski baldahini

U mom gradu nekad bijaše
Most
Iznad svih dubina
Preplitahu se zvuci zvona
Sa sjetnim pjevom mujezina

Nekad
U gradu mom
I Tvom

Stara trešnja, 2004, 29. IV.

Dogodilo se – ne ponovilo se

genocid se ponovio
u srebrenici, u bosni
dostojanstvo planeta je planulo

osam tisuća
generala, generalno je
izgubilo čast

eight thousand
političara,
politički je odgovorno

otto mille
žurnalista, žurno
treba da se stide

acht tausend
humanitaraca, humanitarnu
katastrofu nije spriječilo

tet mi
vjerskih dostojanstvenika
ne može oprati ruke

okto hiljadis
filozofa, filozofski
je tumačilo – nije protumačilo

huit mille
pisaca, nije napisalo
riječi opomene

osem tisoč
psihijataru, treba se zapitati
tko je otključao ludnice

okta mille
djece
ostalo je bez oca

vosjem tisjač
majki
ostalo je bez djece

semanijetu alaf
žena
ostalo je bez muža

åtta tusen
nemoćnih
ubila je bjesomučna moć

osam tisuća
zaljubljenih u različite
autobuse je razvrstano

osum hiljada
ljubavi nije dočekalo
da se ljubav njihova oplodi

acht duizend
bezdušnih
isti zrak danas udišu

osam tisuća
prisluskiivača prisluskiivalo je
ne mogu reći da nisu znali

osam hiljada
nevjernih toma
ni danas ne vjeruju

osam hiljada
pravednika
boje se reći da su nekoga spasili

osam hiljada
ljudi osam je godina čekalo
svoj osobni mezar

osam hiljada
okrnjenih obitelji
vjeruje da je pravda dostižna

osam hiljada
kilometara (allé-retour)
daleko je haag od srebrenice

dva puta po osam tisuća dana
prošlo je od aušvica do srebrenice
za koliko će se opet ponoviti?

*Izvor (källa): časopis Most,
br. 198 (109 - nova
serija), str. 50,
Mostar, juni-
lipanj 2006.*

folkmord har hänt igen
i srebrenica, i bosnien
planetens värdighet flammade upp

åtta tusen
generaler, generellt
förlorade sin heder

eight thousand
politiker
är politiskt ansvariga

otto mille
journalister, jourhavande
behöver skämmas

acht tausend
humanitärer, humanitära
katastrofen avvärdades inte

tet mi
religiösa dignitärer
kan inte två sina händer

okto hiljadis
filosofer, filosofiskt
tydde – men förtydligade ej

huit mille
författare, författade inte
ett enda ord av erinran

osem tisoč
psykiatriker, behöver fråga sig
vem läste upp dårhusen

okta mille
barn
förlorade sina fäder

vosem' tysjach
mor
förlorade sina barn

semanijetu alaf
makor
förlorade sina makar

åtta tusen
maktlösa
dödades av ursinnig makt

osam tisuća
förälskade, i olika
bussar uppdelades

osum hiljada
kärlekar upplevde inte
att deras kärlek befruktas

acht duizend
själslösa
inandas i dag samma luft

osam tisuća
avlyssnare avlyssnade,
de kan inte säga att de inte visste

åtta tusen
tvivlande thomas
tvivlar än i dag

åtta tusen
rättrådiga
fruktar säga att de räddade någon

åtta tusen
män väntade åtta år
på sin egen grav

åtta tusen
krossade familjer
tror att rättvisan är uppnåelig

åtta tusen
kilometer (tur och retur)
är haag ifrån srebrenica

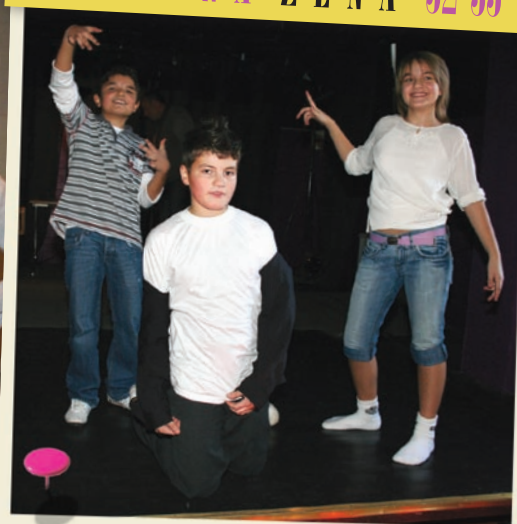
två gånger på åtta tusen dagar
förflöt mellan auschwitz och srebrenica
när kommer det att hända igen?

*Svensk översättning av
Haris Tucaković*

Anto Zirdum, kulturolog, arheolog, povjesničar i književnik, rođen je na Plehanu u Derventi 1956. godine, a dugi niz godina živi i stvara u Vitezu. Do sada je objavio desetak knjiga proze, napisao tri drame i jednu monodramu, a zastupljen je i u više književnih antologija.

Anto Zirdum, kulturolog, arkeolog, historiker och författare, föddes år 1956 i Plehan socken, Derventa kommun, och bor och författar i Vitez. Zirdum har gett ut ett tiotal prosaböcker, skrivit tre dramer och en monodrama, och är även representerad i flera litteraturantologier. ☼

[Nybro, 2006-11-04] Kulturna manifestacija regije Istok: plesna grupa *Miris Bosne i Švedske* iz bh. udruženja žena *Žena 99 Värnamo*, koreograf Đurđa Krunešić (gore); domaćin *Internationellt Nybro* (desno) | *Kulturmanifestation av region Öst*: dansgruppen *Doft från Bosnien och Sverige* från kvinnoförningen *Kvinna 99 Värnamo* (ovan); manifestations värdinnor från bosniska föreringen *Internationellt Nybro* (till höger)

[Skövde, 2006-11-04] Kulturni program bh. distrikta *Skaraborg* | Ett kulturprogram av bosniska distriktet *Skaraborg*

[Skövde, 2006-11-10] Multikulturalna noć mješoviti hor *Behar* iz istoimenog bh. udruženja u Skövdeu | *MångKulturNatt* i Kulturhuset i Skövde: *Kören Behar*

[Skövde, 2006-11-10] Hor *Behar* | *Kören Behar* | Amela Maksumić (dirigent), Esma & Alma Bratić

Foto: Haris Tucaković, Muharem Sitnica-Sića, Elvedin Durović, Salih Pašalić & Sead Žunić

Siguran, brz način da šaljete i primete novac širom svijeta.

Međunarodni transfer novca na preko 100 hiljada lokacija naših agenata u više od 170 zemalja širom svijeta.

Vaš novac stiže u roku od 10 minuta*.

0207 968 73

www.moneygram.com

MoneyGram®
International Money Transfer

*U zavisnosti od radnog vremena i dostupnosti agenata. TM & © 2006 MoneyGram. All rights reserved.